

VAKOK VILÁGA

**A VAKOK ÉS GYENGÉNLTŐK
ORSZÁGOS SZÜVETSÉGÉNEK
FOLYÓIRATA**

**ELŐFIZETHETŐ
A MEGYEI SZERVEKNÉL
ÉS A VAKOK
ÉS GYENGÉNLTŐK
ORSZÁGOS SZÜVETSÉGÉNEK
KIADÓHIVATALÁNÁL:
BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ÚT 47.
TELEFON: 121-0440**

L. Braille

**L. évfolyam
1989 • 11. szám**

Kedves Olvasóink!

Mint köztudott, szövetségünk igen komoly erőfeszítéseket tesz a tagtársak szakmai, társadalmi, kulturális tájékoztatásáért. Ez jelenleg hat kiadványon keresztül történik. Ezek a kiadványok a szövetség költségvetését egyre jobban terhelik annak ellenére, hogy a síkírási Vakok Világa kivételével saját magunk állítjuk elő ezeket. Szövetségünk sokáig igyekezett és tudta ellensúlyozni az alapanyag-, nyomdai stb. költségek közismert emelkedését, azonban a továbbiakban ez az eddigi mértékben nem lehetséges. Elnökségünk igen komoly vita után kénytelen volt úgy állást foglalni, hogy az önköltségtől még mindig jelentősen elmaradó, de a sorstársakat érzékenyen érintő térítési díjemelést hajt végre.

Ennek megfelelően 1989. november 13-tól kiadványainkat az alábbi éves térítési díjakon biztosítjuk: (Ft)

Vakok Világa pontírású	50,—
Irodalmi Értesítő	40,—
Rádióműsor	100,—
Sakkiskola	45,—
Zenei Értesítő	35,—
Gyógymasszór	30,—
Vakok Világa síkírású	120,—

Kérjük Tagtársaink megértését abban a reményben, hogy továbbra is kiadványaink hűséges olvasói maradnak!

LAK ISTVÁN

Elnökségi tudósítás

A VGYOSZ Központi Elnöksége 1989. szeptember 28-án tartotta ülését. Csengeri József betegség miatt maradt távol. Kuminka Györgyné elnök egyéb teendői miatt nem lehetett jelen, ezért az elnöki tisztséget ezúttal Szabó József al-elnök látta el. Kisgyörgyné Cziráki Andreát, a SZEM képviselőjét, ugyancsak hivatali elfoglaltsága akadályozta a részvételben.

Az 1. és 2. napirendi pont tárgyalásakor jelen volt Elekésné Horváth Márta, a szövetség Rehabilitációs Osztályának vezetője.

Az 1. napirendi pontban Nagy Ernő, a Győr-Sopron megyei szervezet titkára számolt be munkájukról. Szervezetünkben az elnöki posztot 1988. decembere óta Gombos István látja el, aki ugyancsak részt vett a tanácskozáson, s a titkár beszámolóját kiegészítette.

Nagy Ernő bevezetőjében elmondta, hogy legutóbb 1984-ben számolt be a központi elnökség előtt. Majd elmondta, hogy a szervezet elnökségében nagyon jó a kollektív munka. Sopronban és Mosonmagyaróvárott működik még két körzeti csoportjuk. Az utóbbiban Pollainé Fettik Ilona lemondott körzeti csoportvezetői tisztségéről, ezért ott új vezetőt kell választani.

A megyei szervezet és a körzeti csoportok támogatása a

szocialista brigádmozgalom szerepének csökkenésével alább hagyott. Azonban akadnak rendszeres egyéni és intézményi támogatóink. A megyei szervezet jelenlegi taglétszáma 597 fő. A körzeti csoportok évente egyszer beszámolnak a megyei elnökségnek tevékenységükről.

A vakügyi sajtókiadványok előfizetése ez évtől kezdve csökkenő tendenciát mutat. Ugyanez érvényes a hangoskönyvtár olvasóira is.

A megyei szervezetnél és a körzeti csoportoknál rendszereznek a különféle rendezvények, kirándulások. Egyebek között a győri Kisfaludy Színház művészei irodalmi- és zenei műsorokkal lépnek fel. Karácsonykor pedig, már hat éve, a Czuczor Gergely Bencésrendi Gimnázium diákjai és tanárai adnak színvonalas műsort. Hosszabb ideje munkára váró tagtárs nincs a megyében. A tanácsok évente 100—150 rászorultat segíyeznek a tagtársak közül.

Gombos István is kiegészítette néhány gondolattal a beszámolót. Sopronban minden hónap első szombatján, Mosonmagyaróvárott pedig első csütörtökjén vannak a körzeti csoport összejövetelei. A soproniakat a helyi állami gazdaság jelentősen támogatja. A rendezvényeken, ahol a megyei szervezet elnökségének valamelyik tagja is rendszerint je-

len van, átlag 30—40 fő a résztvevők száma.

A feltett kérdésekre Nagy Ernő adott választ. Elmondta, hogy a megyében a tagok közül 72 sorstárs dolgozik. A taglétszámból a gyengénlátók száma 42 fő. Nemzetközi kapcsolataik között szerepel 1985 óta Ausztriával és az NSZK-val való csereüdülés.

Az elhangzott beszámoló egy jól működő megyei szervezetről adott képet.

2. napirendi pontként Illés Imre, a Zala megyei szervezet titkára adott beszámolót tevékenységükről. Jelen volt Vasics József elnök is. A titkár írásbeli tájékoztatóját már előzetesen is tanulmányozhatták az elnökség tagjai.

A megyei szervezetnek jó kapcsolatai vannak a helyi tanácsi és társadalmi szervekkel. Az elnökség az ülésein elsősorban tagszervezéssel, a családok látogatásával, a tagok szociális helyzetével, valamint a vezetőség utánpótlási kérdéseivel foglalkoznak. Kapcsolatot tartanak a kiskorú látássérült gyermekek szüleivel is. Jelenlegi taglétszámuk 480 fő. Főként idősök. A 60 éven aluli korcsoportba mindössze 42 fő tartozik. A területen hat gyógymasször és 10 telefonkezelő dolgozik.

Átszervezés alatt áll a zalaegerszegi és a keszthelyi körzeti csoport. Az előbbinek 72, az utóbbinak 41 tagja van.

A megyei szervezet székhelyének áthelyezése Nagykanizsáról Zalaegerszegre nem lenne célszerű, mivel a mostani székhelyen és környékén 261, a leendő új központban pedig

csak 99 tagtárs él. A szervezet irodájának ügyfélforgalma magas. A hangoskönyvtárat csak kevesen veszik igénybe és sem klubélet, sem sporttevékenység nincs a területen.

A megyei szervezet elnöksége jól tájékozott a tagság helyzetéről, igyekszik a rászorultakat segélyre javasolni. Sokban segítené a szervezet munkáját, ha sor kerülne a központi ellenőrző vizsgálatra.

A titkár szóbeli kiegészítőjében az alábbiak is elhangzottak: 40 alacsony nyugdíjjal rendelkező sorstárs közül 36 részére sikerült kijárni nyugdíj emelést. A megyei szervezet javaslata alapján az elmúlt időszakban 150 ezer forint rendkívüli segélyt kaptak a rászorult sorstársak.

A beszámolót kérdések követték. A főtítkár elismeréssel szolt arról, hogy a megyei tanács megbecsüli és jutalmazza a vak társadalmi munkások tevékenységét. Az egyik kérdésre adott válaszból az is kiderült, hogy a megyében 18 kiskorú látássérült személy él.

Szabó József értékelte a két beszámolót. Mindkettőt pozitívnak ítélte. Ugyanakkor nem tartotta célszerűnek a jegyzőkönyvi dicséretet, ami a korábbi időszakban is csak formalitás volt. Ehelyett a jövőben a szervezetek munkáját tehetségük alapján, az anyagi lehetőségek figyelembe vételével kell jutalmazni. A központi elnökség mindkét beszámolót jóváhagyta.

3. napirendi pontként Bódis Károlyné, a VGYOSZ Pénzügyi Osztályának vezetője tájé-

koztatta az elnökséget 1989. első félévének gazdálkodásáról. Elmondta, hogy a VGYOSZ ez évi eredeti kiadásainak előirányzata 21 370 000 Ft. Az év elején a SZEM-től összesen 615 ezer forint előirányzott emelésre kaptunk engedélyt, amelyből 430 ezer forintot beralap-emelésre, 185 ezer forintot pedig a társadalombiztosítási járulék átutalásának fedezésére fordítottunk. A Vakvezető Kutya-Képző Iskola igényeinek kielégítésére a minisztériumtól — kereten felül — 290 ezer forintot kaptunk. Ezt az iskola bútorállományának felújítására fordítottuk. Az iskola tavaly megkezdett felújítási munkálatainak számláit ebben az évben egyenlítettük ki, amely összesen 2 594 000 forint kiadást jelentett. Ezzel az összeggel az eredeti előirányzatot emelve, az 1989. évi előirányzat 24 670 000 módosult. Az első félévben a SZEM vagyonvédelmi berendezések beszerzésére 200 ezer forintot, nem rubel elszámolású gépbeszerzésre pedig 3 millió forint póthitelt biztosított. Ez utóbbit az Állami Fejlesztési Bank kezeli. A 3 millió forintból a METRIMPEX Kereskedelmi Vállalaton keresztül nyomdagépet rendeltünk, 2 832 000 forint értékben.

1989. június 30-ig bezárólag kiadási előirányzatunk 69%-át felhasználtuk.

Az időarányosnál kissé magasabb felhasználás részben az évközi árváltozásokból, részben pedig abból származik, hogy megrendeléseink kifizetéseit az év első felében már teljesítettük. Az év hátralévő részére komolyabb összegű kiadási kö-

telezettséget nem vállaltunk. Szeptemberben kaptuk meg az év utolsó költségvetési támogatását, így az év végéig kb. 7 millió forint áll rendelkezésünkre a kiadásokra.

Az esztendő első felében, a megyei szervezetek részére ellátmánykeretként 4 216 000 forintot utaltunk át, figyelembe véve az év eleji béremelés- és jutalom összegét.

4. napirendi pontként Erhartné dr. Molnár Katalin főtítkár tájékoztatója hangzott el a Fehérbot Nemzetközi Napja tiszteletére szervezendő rendezvények előkészületeiről. Elmondta, hogy szervezeteink ebben az évben is ünnepélyesen megemlékeznek e napról. A központi ünnepség október 13-án délután 13 órakor lesz a VGYOSZ budapesti székházában. Dél előtt sajtótájékoztatóra is sor kerül, míg délután látássérült felnőttek és gyermekek munkáiból nyílik kiállítás.

A tájékoztatót követően bejelentések következtek. Nyúl Győző a jövőben nem kíván részt venni a VGYOSZ Üdültetési- és Oktatási Bizottságainak munkájában.

A VGYOSZ Rehabilitációs Bizottsága nemrégiben ülést tartott, ahol a vakokra vonatkozó jogszabályok módosítására tettek javaslatokat. Ezeket a SZEM-hez továbbították. Az alábbiak támogatását kérték:

— a vakok személyi járadéka minden konlatozás nélkül — alanyi jogon illesse a rászorultakat,

— a személyi járadék legyen egységes, amelynek alapössze-

DIRK BRANKE

A fehérbot a tájékozódás eszköze és jelkép

Október 15. a Fehér Bot Napja

(Farkashalmi Gyula rövidített fordítása)

Az első fehérbot egy egyszerű, papírral betekert és gondosan fehérre festett sétapálca volt, melyet Guilly d'Herbement kisasszony „barkácsolt” Párizsban 1930-ban.

A kisasszonynak egy forgalmas párizsi körúton feltűnt egy csoport vak ember, akik tanácstalanul, segítségre várva álltak az élénk forgalomban. Az az ötlete támadt, hogy jó lenne, ha a vakoknak rendelkezésükre állna egy feltűnő, főleg a mellettük elhúzó autóvezetők számára jól látható jelzés.

ge a jelenlegi, az aktív dolgozók esetében folyósított összeg, — a személyi járadékot ne vonják meg az iskoláskorúaktól és az intézetekben élőkétől sem.

Kérték továbbá:

— az ingyenes közgyógyellátást, a tv előfizetési díjak elengedését, valamint a telefonhasználat 50%-os díjmérséklését.

Az elnökség elhatározta, hogy a VGYOSZ részt vesz az 1990. februárban, Prágában tartandó „Látássérültek Európai Rehabilitációs Konferenciáján”. Végezetül az elnök bejelentette, hogy a VGYOSZ ez évben is támogatta 80 ezer forinttal a Vakok Általános Iskolája tanulóinak nyári táboroztatását.

Az ülés az elnök zárszavával ért véget.

A gondolatot tett követte. Keresett és talált is szövetségeket: az újságok szerkesztőségeiben, a rendőrségnél és a vakok szervezeteinél.

A következő fehérbot-példányokat azonban már úgy tervezték, hogy a nők számára a bot felső részén bőrből készült csuklósíj legyen, a férfiakét pedig kampószerűen begörbítették.

Ezzel azonban megkezdődtek a nehézségek. Nem volt egyszerű olyan sétabot-készítőt találni, aki ezeket a botokat leggyártotta volna. Végül is a szokásos sétapalcákat vették meg, melyek eredetileg az előkelő uraknak készültek.

A vakok pontos száma sem volt ismert. Mindenkinél kellett volna kapnia egy darabot, különben nem lett volna értelme az akciónak. De d'Herbement kisasszony és szövetségesei ezeken a nehézségeken is úrrá lettek. Így jött el 1931. február 7. Az első „szabályos” fehérbotokat ünnepélyesen nyújtották át a rászorulóknak.

Azóta több mint 50 év telt el. Az eredetileg figyelemfelkeltő jelzésnek szánt fehérbot az egész világon a vakság jelképévé vált.

(Az *Unser Schaffen* 1989 októberi számából.)

DR. HOHL JÓZSEF

Siker, vagy sikertelenség?

1989. szept. 30-án de. 10 órakor a küldöttközgyűlés 95 tagja az új alapszabály tervezetének megvitatására jött össze. A rendkívüli gyűlést Kuminika Gyöngyné, a szövetség elnöke, valamint a központi elnökség megbízásából dr. Hohl József, az alapszabályzat módosítását előkészítő bizottság volt vezetője irányította.

Jó alapszabály-rendszert kell megalkotnunk, amely keretet biztosít az okos gondolatok és jószándékú célok megvalósulásának, míg a rossz, vagy rendetlen szabályozás teret hagy a szubjektívizmusnak és az csökkenteni a szövetség érdekvédelmi tevékenységének hatékonyságát. E felelősségteljes munkához kívántunk a küldött társaknak az elkövetkezendő órákra erőt, türelmet, kölcsönös belátást. A küldöttközgyűlés először jegyzőt (dr. Kiss László), jegyzőkönyv-hitelesítőt (Péczka János, Bölkény Ágota), háromtagú szerkesztőbizottságot (dr. Szigeti György, dr. Szőke László, dr. Zsámár György) választott és elfogadta a lebonyolítás rendjét. Paragrafusként haladtunk előre, és kértünk kiegészítő, vagy új javaslatokat. Mivel minden küldött megkapta írásban a tervezetet, nem tartottuk fontosnak, hogy előzetesen szó szerint felolvassuk.

Abban senkit sem korlátozhattunk, hogy hány ponthoz

fűzön módosító javaslatot, illetve hogy hány új javaslattal álljon elő. A különböző változatokat megszavaztattuk, a módosító javaslatokkal kezdve, és a változatok körül az győzött, amelyik a résztvevők 51%-os szavazatát megkapta. Alapszabályzat készítő munkánkhoz mindvégig az országos küldöttek 2/3-os jelenlétére volt szükség. Figyelmeztettük a testületet: amennyiben ez a feltétel bármelyik szavazásnál nem áll fenn, tevékenységünket fel kell függeszteni. Úgy terveztük, hogy 14 óra körül befejezzük a javaslatok begyűjtését, ezután a szerkesztőbizottság félrevonul és fél-egy óra alatt elvégzi a tervezet átszövegezését a javaslatok alapján, így délután 3—4 óra között sor kerülhet az alapszabály, mint egész elfogadásának megszavazására. Közel fél három órakor a gyűlést fel kellett függeszteni, mert a hatodik § megszavazásához nem volt meg a kötelező minimális 2/3-os jelenlét, azaz akkorra már az ülésteremben nem volt jelen 82 fő küldött. Mit mondhatunk: sikeres volt a szept. 30-i alapszabályzat-készítő gyűlés, vagy sikertelen? Sokak szerint egyértelműen sikertelen, szerintem nem minden szempontból. Egyoldalú minősítés helyett jobban teszünk, ha a sikertelenség okait elemezzük.

Bizonyára joggal vetik az ülés levezetőinek szemére, hogy engedékenyek voltak. Én viszont — szemben a „rendpártiakkal” úgy vélem, hogy egészében véve termékeny és érdekes vita bontakozott ki.

A sikertelenség fő oka az magában a tervezésben és megrendezésében rejlik. Naiv módon — és tegyük hozzá: igazságtalanul — már eleve, a vitaidő jelentős korlátozására számítottunk. Egy-egy ponthoz többen is hozzászóltak. Pl.: a szövetségnek a tervek szerint új neve lesz, ami többek fantáziáját megmozgatta. Mielőtt elkezdtük egy paragrafus meg tárgyalását, a hozzászólni kívánók nevét kértük, de sokan a regisztrált jelentkezés után is hozzászóltak, vagy a tervezet szövegét magyarázták, vagy csatlakoztak valamelyik felszólaláshoz. Időnként kisebb viták alakultak ki. Néhány küldöttnak az „isteni szikra” éppen az ilyen viták nyomán pattant ki a fejéből, és ez javaslattevésre készítette. Úgy gondolom, hogy az újlagos hozzászólások megakadályozása helytelen lett volna, hiszen ezzel a valódi vitákat, a küldöttközgyűlés vélemény- és akaratnyilvánítását tettük volna lehetetlenné, vagy legalább is formális jellegűvé. Az egyes paragrafusok megszavazása előtt feltette az elnök a kérdést: „Van-e még valakinek hozzászólása?” Ez bizony alig tűnik korlátozásnak, de szabad-e másképpen? Azt jól tudjuk, hogy minden tömegvitában megjelennek az okoskodók, a félreértelmezők, a tetszelgők, a fegyelmezők, az esetlenkedők. Az ilyeneket megpróbáltuk korlátozni, de már csak akkor lehetett, amikor megkapták a szót. Kitűnt, hogy vitaigényünk van, de vitakultúránk még nincs: ezt még tanulnunk kell!

Délig tartott az elvi vita, ami az idő nagy részét elvitte. Fel kellett tennünk a kérdést: „kell-e új alapszabály, vagy menjünk haza?” A nagy vita lényegében a tizenhetedik § első mondata körül folyt. „A megyei szervezetek jogi személyek. E szabályozással szemben a vélemények három típusa rajzolódott ki:

1. Az alapszabály ezzel a megyei titkárok kezébe túl nagy és nehezen ellenőrizhető befolyást ad, (dr. Földi János, Budapest).

2. Ez az új jogi státusz döntő gyakorlati változást idézne elő a szövetség életében. Az alapszabály-tervezet viszont a várható következmények szabályozásával nem törődik, sőt, az egész struktúra elhibázott (dr. Szél Lajos, Debrecen).

3. Nincsenek meg ahhoz az anyagi és személyi feltételek, hogy minden megye önálló jogi személy legyen (Szabó József, Nyíregyháza).

Az első és a második paragrafus egyes pontjainak tárgyalásánál is minduntalan ebbe a kérdésbe ütköztünk, ezért úgy döntöttünk, hogy a 17. § 8. bekezdését kiemeljük. A küldöttközgyűlés a végén úgy határozott, hogy a bekezdés kritikus első mondatát törli. Ha az összes körülményt figyelembe vesszük, akkor nem csodálkozhatunk, hogy fél 3-ig csupán hat paragrafust plusz egy bekezdést tárgyaltunk meg. Ekkor a 76 résztvevőre apadt küldöttközgyűlés javasolta a központi elnökségnek, hogy azokat, akik így idő előtt elhagyták a tanácskozást, ezzel azt

határozatképtelenné tették, írásbeli figyelmeztetésben részesítse. Az elnök a központi elnökség októberi ülésének döntése alapján hívja össze ismét a rendkívüli küldöttközgyűlést az alapszabály-tervezet

további megvitatására, feltehetően egy novemberi hétvégén.

Hiszem, hogy jobb rendezéssel, több felkészültséggel folytathatjuk az új alapszabály felletti vitát, és sikerrel fogjuk befejezni.

Önökkel az elhangzottakat ismertetni, s az ezekkel kapcsolatos észrevételeiket várom a „Levelezői rovat”-ba.

A VGYOSZ részéről Erhartné dr. Molnár Katalin főtítkárr, Stribik József kulturális előadó, s közvetlen munkatársam, a felolvasóm Kas László voltak jelen.

Először jómagam, mint szerkesztő, igyekeztem számot adni eddig végzett munkámról, s terveimről. Főtítkáruk is köszöntötte a résztvevőket, majd következtek a hozzászólások.

Többen vélték úgy, hogy helyes, ha az egyes cikkek tömörebbek, rövidebbek. Kaptunk javaslatot a síkírású példány címlapjának a megváltoztatására. Ezenkívül arra is, hogy a síkírású példány közlöny-szerű jellegén is változtassunk, pl. azzal is, hogy riportokat is készítünk. A rovatok meglétét jónak találták. Olyan ötletet is kaptunk, hogy portré, önportré címmel valljanak maguk a sorstársak arról, hogy miként fogadják el sorsukat. Emellett készüljenek olyan írások is, amelyekben az élet különböző területeiről látásszerűlt kiválóságokat mutassunk be.

Elgondolkodtató az a javaslat is, hogy a nagyobb évfordulókról, akár a hazai, akár a nemzetközi kulturális jellegű megemlékezéseiről a „V. V.” is számoljon be.

A megyei tudósítások kapcsán a jelenlévő tudósítókkal sikerült megegyezni abban, hogy írásaik mindig aktuálisak legyenek, a lap egész olvasótáborát érintőek, s nem utolsósorban rövidek, lényegretörőek.

BARTHA ZSUZSANNA

„Vakok Világa” Fórum

1989. szeptember 16-án

A fórum megrendezésének az volt a célja, hogy az olvasókkal, a lapban rendszeresen publikálókkal együtt vitassuk meg a lap minőségi fejlesztésének lehetőségeit. Bár a „V. V.”-n keresztül időben tájékoztatást adtunk a rendezvényről, s állandó cikkíróinknak személyes meghívót is szétküldtünk, meglepően kevesen jöttek el az összejövetelre. Ez annál is inkább sajnálatos, mert a „Vakok Világa” szövetségünk életében meglehetősen reflektorfényben áll, s hihetetlen, hogy az olvasóknak ne lenne véleményük, javaslatuk. Mindezt a „Levelezői rovat” is igazolja. Ám arra is bőven akad példa, hogy a sorstársak egymás között elmondják ugyan véleményüket erről vagy arról az írásról, de mindezt leírni és elmondani a nyilvánosság előtt — azt már nem.

Tisztában vagyok azzal is, hogy igen sok régi beidegződés él az emberekben, (társadalmunk egészségét és a mi közösségünket illetően is) még mindig sokan vélik úgy „Hallgatni arany...” Ugyanakkor azt is tudomásul kell venni,

hogy a demokráciához csak úgy juthatunk el, ha megpróbáljuk azt gyakorolni is. A lap vonatkozásában pedig csak akkor lehetséges az olvasók igényeinek megfelelően szerkeszteni, ha állandóan van visszajelzés, s ha a különféle javaslatok napvilágot látnak.

Tudom jól, hogy miután szövetségünknek csak ez az egy hivatalos folyóirata van, s az olvasótábor igen heterogén, olyan újságot nem fogok tudni szerkeszteni, ami mindig mindenkinek a szája íze szerint való.

Legfőbb feladatunknak azt tekintem, hogy a sorstársak mindig kellő időben értesüljenek az életüket érintő aktuális hírekről, találkozhassanak olyan írásokkal a lapban, melyek műveltségük gyarapítását szolgálják, s hogy kitekintést kapjanak a nemzetközi vakügyi mozgalmról.

Mindazoknak köszönetet mondok, akik „ügyüknek” érezték a fórumon való részvételt, s jószándékú bírálataikkal, ötleteikkel hozzájárulni igyekeztek szerkesztői munkámhoz.

Az alábbiakban szeretném

Fontosnak tartották azt is a fórum résztvevői, hogy az ösztagság egészét érintő döntésekről, eseményekről is mindig kellő időben kapjon tájékoztatást az olvasótábor. Az is elhangzott, hogy a tagságot foglalkoztató kérdésekben a „V. V.”-nek legyen joga felkeresni az érintett területek illetékeseit, akár a szövetségen belül, akár kívül, és tőlük interjút kérni.

Nagyon jó ötletként hangzott el az, hogy a Jogi rovat ismertesse a „Sajtó törvényt”, miután a „Vakok Világa” is a sajtó részét képezi, még ha jellegében egészen más, mint egy „valódi újság”.

Kényes kérdésként vetődött fel az egyes cikkek megrövidítése, illetve néminemű átírásuk. Azt mindenkinek el kell fogadnia, mert a világ valamennyi újságszerkesztőségében ez a gyakorlat, hogy a szerkesztő joga és kötelessége, ha a szerkesztés megköveteli, a cikkek megrövidítése is. Az átírás kényszermegoldás. A jövőben pedig — az egyik hozzászóló ötlete alapján — ilyen esetekben mindig feltüntetjük majd, hogy X. Y. írása nyomán.

Mint szerkesztő, azt is meg kell jegyezni, hogy mindig örömmel veszem, ha valaki, mielőtt bármilyen témában cikk írásához fogna, előtte megbeszéli velem, hogy milyen terjedelemben írja.

Akadtt olyan vélemény is, ami bírálta a lap szerkesztési felépítését. Köszönettel vettem az illető észrevételét is, ugyanúgy,

mint a többi elhangzott véleményt a munkám során figyelembe veszem.

Főtítkárnk javasolta, hogy a szerkesztő és a tudósítók, a rendszeresen publikálók, a rovatvezetők negyedévenként

szervezzenek összejövetelt, ahol a felmerülő gondokat, ötleteket vitassák meg, s alakítsanak ki közös álláspontot. Én magam is jónak találom az elgondolást, s a jövőben igyekszem is megvalósítani.

MÁRIÁS ANDRÁS NÉ

Szabad Demokraták bemutatkozása a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségénél

Bevezetésként annyit, hogy az elkövetkező választásokra tekintettel tagságunkkal szeretnénk megismertetni a különböző pártokat, illetve a politikai megmértésre készülő szervezeteket. A jelenlegi informálódási lehetőségeket nem tartjuk megfelelőnek, ezért a hátrányos publicitással rendelkező szervezeteket meghívtuk budapesti székházunkba, ahol képviselőjükhöz keresztül közvetlenül, személyesen fejthetik ki politikai álláspontjukat és gazdasági elképzeléseiket.

Az első meghívott Rajk László 40 éves építész volt, a Szabad Demokraták (SZDSZ) tanácsának tagja. A találkozóra 1989. szeptember 20-án került sor.

Rajk, az Ellenzéki Kerekasztal (EKA) tárgyalásain keresztül bemutatta az SZDSZ-t, ezután pedig válaszolt beszélgetés formájában a hozzá intézett kérdésekre a következők szerint:

Az EKA indulásáról annyit, hogy 1989. március 15-e után a sikeres ellenzéki demonstráció erkölcsi tőkével alakult meg

a Független Jogász Fórum kezdeményezésére. Az EKA két meghatározója a Magyar Demokrata Fórum (MDF) és az SZDSZ, az ő összefogásuk adta meg a lehetőséget a többiek csatlakozására. A cél az volt, hogy létrehozzanak egy szabad, független, igaz és törvényekkel garantált választást.

A háromoldalú tárgyalásokon egyik fél sem rendelkezett legitimitással (legitim: törvényes, nép által választott), így az EKA a hatalom megosztásának lehetőségét elutasította.

Az EKA hibát követett el, amikor a tárgyalások zárt formáját elfogadta. A nyilvánosság csak részleges információkat kapott a tárgyalásokról, és 1989. szeptember 18-án értesült a középszintű fórumon immár a tárgyalások végeredményéről. Az EKA tárgyalási alapja az SZDSZ programja volt. Ennek kapcsán el kell mondani, hogy jelenleg — és így természetesen a tárgyalások idején is — csak ennek a szervezetnek volt átfogó — az átmeneti helyzetet is beleértve — kidolgozott politikai és gazdasági program-

ja. Az SZDSZ elvi nyilatkozata és programja erőszakmentes úton kívánja elérni a társadalmi változást. A programok tekintetében szélesítve a kört, az SZDSZ álláspontja szerint az MSZMP programja nem nevezhető programnak. Az EKA-án belül az MDF által képviselt igen csak vázlatos „harmadik út” szerintük nem járható, közgazdaságilag kivitelezhetetlen. A „harmadik út” egy speciális magyar utat jelentene, mely egy integrálódó Európában nem lehetséges.

A tárgyalásokkal kapcsolatban az SZDSZ jelentős eredményként értékeli a büntető törvénykönyv módosítását és részleges eredményként a választási törvénytervezetet, mivel az céljainak megfelelően lehetőséget teremthet egy békés és törvényes átmenetre.

A megállapodást azonban nem írta alá (de nem is vétőzta meg), mert:

1. Nem tudják elfogadni közvetlen választással a köztársasági elnöki intézményt. Véleményük szerint ez az intézmény most kizárólag az MSZMP hatalomátmentését szolgálja a választások utáni időszakra. A népszavazást elutasítják ennek kapcsán, mert a népfenség elve a pártokra, ill. programjaikra történő szavazásnál érvényesüljön és ne személyek választásának degradálódjon.

Az SZDSZ álláspontja szerint a követendő európai modell: egy legitim parlament, mely bármikor „elzavarhatja” a rosszul működő kormányt. E fölé rendelni egy elnöki intézményt felesleges lenne.

2. Az MSZMP vagyonát nem hajlandó bevallani, nem engedi zárolni, mi több, megpróbálja etikátlanul átmenteni erős gazdasági pozícióját a leendő többpárti rendszerbe, függetlenül attól, hogy vagyona tekintélyes része az állami költségvetésből származik. Így a pártok közötti választási esélyegyenlőség illúzió. Az MSZMP privatizálási gyakorlata és a gazdaságban alkalmazott átalakulási törvény rövid távon a még meglévő állami tulajdon felszámolását jelentheti.

A régi párt, illetve alkalmatlan gazdasági kérdések immár tulajdonosok lehetnek. Az SZDSZ természetesen nem így gondolja a privatizálást.

3. A pártszervezeteknek ki kell vonulniuk a munkahelyekről. Kiegyensúlyozott gazdasági és politikai élet mellett a rétegérdekek artikulálódhatnak a politikában és realizálódhatnak a gazdaságban.

A munkásárság megszüntetése alapvető, hiszen egy plurális államban nincs helye párt-hadseregnek. Átalakítása, ill. funkciójának módosítása nem indokolt, mivel Magyarországon általános hadkötelezettség van. A békés átmenet érdekében a hadsereget és a rendőrséget depolitizálni kell. Demokratikus államban csak semleges, pártoktól független rendőrség és hadsereg lehet. A rendőrség esetében az SZDSZ úgy gondolja, hogy feladata elsősorban a közrend biztosítása. A politikai rendőrség államfeladata az alkotmányos rend védelme, szigorúan parlamenti felügyelettel.

Rácz Sándor írása nyomán

PORTRÉ Ernő bácsi 90 éves

Nagy tiszteletnek örvend a VGYOSZ makói körzeti csoportjának titkára, Erdős Ernő, aki nemrég töltötte be életének 90-ik esztendejét.

1964-ben alakult meg a csoport, s azóta lankadatlan energiával látja el közérdekű teendőit, titkári tisztségét; ezekben gyengénlátó állapota sem gátolja.

Munkabírása, elhivatottsága magasszintű kulturáltságra, humanista-lateiner műveltségre alapozódik. Az eszperantó nyelvet 1920 óta (!), tanulja-oktatja. E területen nemzetközi kapcsolatokat is ápolt a két világháború közötti időszakban; bejegyzett „delegito”-ja volt az Universala Esperanto Asocio (Egyetemes Eszperantó Szövetség) genfi székhelyű nemzetközi szervezetének.

Az eszperantón kívül a német nyelvet is kitűnően beszéli. A nyelvekhez való veleszületett affinitását jellemzi, hogy még ma is kívülről fújja a különböző eseti vonzatú latin prepozíciókat.

Munkáját, társadalmi tevékenységét különböző elismerések, kitüntetések fémjelzik. A Louis Braille-émlékérem bronz fokozatát követően nemrég kapta meg ennek ezüst fokozatát is.

Isten tartsa meg sokáig Erdős Ernő bácsit, testi és szellemi erőben-egészségben! A jelenlegihez hasonló kondícióban szeretnénk Őt köszönteni tíz év múlva is, születésének, életútjának centenáriumban.

BARTHA ZSUZSANNA

Levelezői rovat

Egyik korábbi számunkban részletesen ismertettük László István csehszlovákiai olvasónk levelét, melyben jónéhány kérdés is szerepelt. Akkori ígérem alapján, miszerint egy későbbi számunkban megválaszolom azokat, most, miután alaposan utána néztem, válaszlok.

Hogyan valósul meg a pluralizmus a mindennapi életben? — szölt az első kérdés.

A magyar rádió, tv és a sajtó elég jól tükrözi a mindennapok eseményeit. Sok-sok olyan új jelenséggel találkozhatunk, ami azelőtt elképzelhetetlen volt. Az emberek szabadabban beszélnek, s a különféle, eltérő vélemények is hangot kapnak.

Arra a kérdésre, hogy miként tükröződik a gazdasági élet válsága a vakok életében, a következőket tudom elmondani.

Természetesen mi érezzük ennek hatását. Sokkal nehezebb a látássérült embereket pl. telefonkezelői munkakörbe is elhelyezni. A vállalatok ezt a munkakört esetleg több más, olyan feladattal bővítik ki, amit látássérült ember nem tud ellátni. Pl. belevonják a telexkezelést is. Jogszabály ugyan van arra, hogy ebben a munkakörben elsőbbséget biztosítsanak a látássérült embereknek, de a fent említett módon ki lehet játszani. Természetesen a szövetség erőfeszítéseket tesz azért, hogy az eddig megszer-

zett vívmányokat megőrizze, s hogy olyan intézkedésekre ösztönözze a kormányt, amelyekkel létbiztonságunk nem csökken.

A vakok személyi járadékának csökkentéséről szó sincs. Éppen a közelmúltban a járadékban részesülők körének kibővítésére, illetve emelésére tett javaslatot a szövetség.

Utolsó kérdése a hazánkba érkező erdélyi vak sorstársakra vonatkozott. Igen, vannak erdélyi vak menekültek is. Ter-

mészetesen a menekültek összarányán belül elég kis hányadot tesznek ki, de ezt százalékos pontossággal nem tudjuk megadni. A szövetséget felkeresik és amiben csak lehet, segítséget is kapnak. Jelenleg azonban még az érvényben lévő Alapszabályzat alapján csak úgy lehetnek szövetségi tagok, ha megkapják előbb a magyar állampolgárságot. A szövetség csak ezután tud segítséget nyújtani nekik a munkába álláshoz. Ugyanakkor persze mindaz a kedvezmény, ami a többi erdélyi menekültet megilleti, s amit az állam, illetve a nemzetközi szervezetek nyújtanak, az az erdélyi vak menekülteknek is jár.

ABLAK

PÁLFI FERENC

Rokkant eszperantisták találkozója Olomuchban

1989. augusztus 10—27.

A Csehszlovák Rokkantak Szövetségének keretében működő eszperantista szekció évek óta egyhetes nemzetközi találkozókat, szemináriumokat rendez. Eleinte csak mozgássérültek vettek részt ezeken, de az utóbbi időben egyre nő a vakok száma és számaránya is. E

sorok írója egy mozgássérült ismerőse révén kapta erről az első híreket, és az idén személyesen is résztvevő volt.

Ez évben a szemináriumra Olomouchban (nálunk közismertebb nevén Olmützben) került sor. Maga a település több mint százezer lakójával Cseh-

szlovákia nagyvárosai közé tartozik. A város alapítása a múlt ködébe vész. Neve sem tisztázott, valószínűleg kelta, vagy latin eredetű. Oklevélben először 1055-ben említik. Később Morvaország központja. Aztán jön a harmincéves háború, svéddek elfoglalják, kirabolják. A város azt az érvágást máig sem heverte ki. Szerepét Brno (Brünn) vette át. Még a nagy hírű olomounci egyetem is el-sorvadt a múlt századra, és csak a szocialista Csehszlovákiában született újjá. A városnak sok szép temploma, középülete van, környékén számos kirándulóhely. Magyar vonatkozású emlék, hogy itt találkozott Hunyadi Mátyás királyunk Jagelló Ulászlóval, az akkori cseh királlyal, akiben nem is sejthette későbbi utódját.

A szeminárium résztvevőit az egyetem diákotthonában helyezték el. A Szovjetunióból, Lengyelországból és hazánkból érkeztek eszperantisták a nagyszámú hazai résztvevők mellett. Az érkezés napján volt az ismerkedési est. Már az első napon, aug. 20-án az ünnepélyes megnyitó után sor került az első szemináriumra „Az eszperantó helye és szerepe” címmel. A másnapi szeminárium témája „Az eszperantó mint gyógyír” volt. Ekkor mindenki elmondta, hogy hogyan ismerkedett meg az eszperantó nyelvvel és mozgalommal, és ez hogyan járult hozzá az életbe való visszatéréséhez, beilleszkedéséhez, egyéni rehabi-

litációjához. A következő napon kiránduláson vettünk részt egy Olomouc környéki búcsújáró helyen és a mellette elterülő állatkertben.

Aug. 23-án folyt le a mi, vagyis a vakok számára legfontosabb szeminárium „Az eszperantó oktatása vakoknak” A szovjet résztvevők, akiknek többsége vak volt, elmondták, hogy országukban több vak iskolában is működik eszperantó szakkör, sőt a dusanbei (Tadzsikisztán) intézetben az eszperantót fakultatív tárgyként oktatják is. Panaszkodtak viszont a tankönyvhiányra. Az oktatásban sok az egyéni kezdeményezés, a gyerekek versek, dalok, kisebb jelenetek betanulásával és nyilvános előadásával tökéletesítik nyelvtudásukat. Mindezt az előadó magával hozott magnófelvételekkel is illesztálta. E sorok írója beszámolt a „Vakok Világa” hasábjain folyó eszperantó távoktatásról, amely igen kedvező visszhangra talált.

Még ugyanazon a napon sor került a nagyszerű nemzeti estre, amikor is az egyes külföldi csoportok adtak elő kis műsort. A mi csoportunk többek között videofelvételen bemutatta a „Valahol Európában” című filmet eszperantóra szinkronizálva.

A másnapi, utolsó szeminárium címe „Az eszperantó a tolokocsisok életében” volt. Ennek keretében bemutatták az eszperantó nyelv oktatására készült számítógépes progra-

mot, amely azonban sajnos nem volt „vakosítva”. Ottlétünk utolsó napján autóbusszal átmentünk a cseh sziléziai iparvidék egyik központjába, Havirzsovba, ahol részt vettünk a Cseh Eszperantó Szövetség megalakulásának huszadik évfordulójára rendezett ünnepségen. Itt, műsoron kívül, sikerült találkoznunk a Csehszlovákiában 1920 óta megjelenő eszperantó nyelvű pontírásos folyóiratnak az „Auróra”-nak a munkatársaival.

A búcsúesten a vendéglátók mutatták be szépen összeállított és előadott műsorukat. Jó hangulatban, az elért eredménnyel elégedetten tértünk nyugovóra. Másnap pedig búcsút vettünk csehszlovák barátainktól.

Remélem, jövőre még több vak eszperantista fog részt vonni ezen a rendezvényen, és növekedni fog a „vakos” programok száma is.

Végezetül álljon itt szemináriumvezetőnk egyik figyelemre méltó, találó megállapítása: látó embernek, ha számára idegen nyelvi környezetbe kerül, még mindig lehetősége van a kézzel-lábbal való mutogatásra. Ebből viszont mi, vakok, eleve ki vagyunk zárva. Nekünk nem marad más, csak a szóbeli érintkezés. Ennek pedig nemzetközi méretekben leghatékonyabb és viszonylag legkönnyebben elérhető eszköze az eszperantó.

Debrecen, 1989. szeptember 15.

DR. FÜLDI JÁNOS

Jogszabályok módosítása

A Büntetőtörvény és a szabálysértésről szóló törvény módosítása következtében a jövőben senki sem vonható felelősségre közveszélyes munkakezelés miatt. Ez a kategória, ill. az ennek megfelelő tényállások a jövőben már nem hatályosak.

A Földtörvény módosítása hatályon kívül helyezte azt a korábbi rendelkezést, mely szerint egy-egy családnak legfeljebb egy üdülő-, és egy lakóingatlan, ill. telke lehet.

Jelen szabályozás szerint a magyar állampolgárok ingatlanszerzési képességét semmi sem korlátozza.

Ugyancsak hatályát veszítette az a rendelkezés is, hogy a jogellenesen külföldre távozott, ill. külföldön tartózkodó magyar állampolgárok belföldön lévő ingatlanai — megfelelő államigazgatási eljárás alapján — az utánuk öröklésre jogosult személyre szállnak át. Jelen szabályozás szerint — amennyiben magyar állampolgár külföldön tartózkodik, belföldi ingatlanán tulajdonjoga fennmarad.

A termelőszövetkezetekről szóló törvény módosítása megváltoztatta azt a korábbi alapelvet, miszerint a szövetkezeti tulajdon oszthatatlan. Így a jelen módosítás szerint; amennyiben a szövetkezet megszűnik, az

a tag, aki földtulajdonnal bírt a szövetkezetben, ezen tulajdonát visszakapja. Ugyancsak visszakapja a földjét az a tag is, aki nem ért egyet a szövetkezet más társasági formává való átalakulásával és így, mint kisebbség, abból kiválik.

Ugyanez a módosítás rendelkezik arról is, hogy a szövetkezetben földtulajdonnal bíró tag halála esetén, örököse — a szövetkezet belső szabályaitól függően — vagy földjára jogosult, vagy földjét a szövetkezet megváltja, vagy egyenértékű csereingatlant kap. (A korábbi rendelkezés kizárólag a föld megváltását ismerte.)

A Devizagazdálkodásról szóló jogszabályok jelenleg már lehetővé teszik, hogy az állampolgárok „bármilyen forrásból származó” valutájukat pénzintézetben helyezték el. Ezt egyenesen kezelik, az eddigi meg-

különböztetés — deviza-számla, BC számla között — megszünt.

Erre az egységes számlára jogszabály kimondja, hogy kötelezően kamatozik, és azonos elbírálás alá esik a takarékbetétekkel, tehát visszafizetésüket az állam garantálja.

A „bármilyen forrásból származó valuta” szereplése arra utal, hogy a jogszabály tulajdonképpen csak az ajándékba kapott, vagy bármilyen legális más formában szerzett valuta ilyen számlán történő elhelyezését teszi lehetővé, tehát továbbra is tilos valutát forintért vásárolni, vagy egyéb módon valutához jutni, hiszen ez még most is a devizasabályokba ütközik.

Hasonlóan ellentmondásos helyzetet jelez az is, hogy az állampolgár még ma is köteles az utazásból megmaradt valutát hazaérkezésétől számított 8 napon belül megvételre a Nemzeti Banknak felajánlani. Amennyiben ezt nem teszi, elhelyezheti a saját devizaszámláján.

Felhívom tisztelt olvasóim figyelmét, hogy szövetségünkben mind sík, mind pontírásban a vakokra vonatkozó hatályos jogszabályok gyűjteménye elkészült.

LENGYEL LÁSZLÓ

Mi lesz velünk?

(Megjelent a HVG 1989. október 14-i számában)

Mi lesz velünk? Nem rossz kérdés, ugye? Még az is meglehet, hogy túléljük a minden valószínűség szerint bekövet-

kező fizetési válságot. Volt már ilyen 1982-ben, mégis itt vagyunk. Elképzelhető, hogy a Németh-kormány nem fogja

össze-vissza intézkedéseivel teljesen szétzilálni a gazdaságot. Végére el lehet egy gazdaság központi irányítás nélkül is, amikor az egyik miniszter erre fut, a másik ellenkező irányba, amikor a kormányzati apparátusok legelemibb koordinációja hiányzik. A miniszterelnök és a kormánytagok egy része úgy próbálja átmenteni magát, hogy az MSZP-be menekül előre, elfoglalja a Magyar Szocialista Pártot. Államosítja a reformszöveggel fellépő pártot. Nekik a választási versengés engedményes gazdaságpolitikát diktál.

Lehet, hogy nem is okoz maradandó károsodást, hogy a mindennapi ügyintézés rendje is felbomlik, hogy teljesen hiányzik a gazdasági előterjesztések és ügyiratok biztos kezelése útja. Majd csak elmúlik egyszer a külföldi beruházók, bankárok csodálkozása, akik teljesen eltérő, improvizált kormányzati ötletet hallgatnak, s azt sem tudhatják: melyikből mi lesz. Hiszen nem akkora tragédia az az egy év, amely megint elvész számunkra, ahogyan elveszett 1989, 1988, 1987 és a megelőzőek.

Megkapaszkodni először 1991-ben lehet, hiszen még legalább fél évig halódní fog a jelenlegi kormány, utána tanulgatja a dolgokat a következő koalíciós kormány, amelynek még programot is kell csinálnia. Ahhoz pedig, hogy a gazdaságra jótékonyan ható intézkedéseket lehessen tenni, nem szabad a folyamatokban évközben, visszamenőleg belenyúlni.

Voltak már olyan világtörténeti esetek, amikor egy gazda-

ság minden előzetes várakozás ellenére nem mállott szét, nem tört darabjaira. Többnyire azért esett meg ez a csoda, mert a nép, vezetőinek fejvesztett kapkodása közepette sem vesztette el a fejét, hanem életösztönére hallgatva tette a dolgát. A kormányok mindent megtettek és megtesznek a magyar társadalom életösztönének elaltatására. Teljesen értelmetlen, társadalmilag felesleges irányokba igyekeztek vezérelni a tőkét és a munkaerőt, ezáltal leszoktatni az állampolgárokat hatékony megtakarításról és a tisztességes munkáról. Szerencsére túl gyengének bizonyultak ehhez. A társadalom jelentős része kicsúszott a kormányzat öleléséből. Reménykedjünk: hátha elengedőnek bizonyul a háztartások józan esze az államháztartás örült észjárásával szemben!

Ebben az örültségben is van rendszer, s ezen a majdani új kormány csak határtalan bátorsággal és hozzáértéssel változtathat. Azért olyan az államháztartás állapota, amilyen, mert a kormányzat elkötelezettje a nagy gazdasági csoportoknak. A választások utáni kormány legalább ennyire elkötelezett lesz, mert népszerűségét fenn akarja tartani. Ha azzal kezdi, hogy az államcsődre hivatkozva vállalatokat számol fel, azonnal kedvét szegi választóinak, sztrájkokba, ellátási nehézségekbe ütközik. Nietzsche szerint a hős az, aki remény nélkül veti magát a küzdelembe. Hős lesz-e a haldokló Németh-kormány, hogy a szép halál reményében hozzákezd az átalakításhoz? És hős

lesz-e a jövő koalíciós kormány, hogy meleg hatalmi hálósobájából kora hajnalban kimenjen a reménytelennek látszó harcba? Lesz-e hozzá elég erkölcsi és szakmai ereje?

Minél tovább tart a mai állapot, annál inkább szédülja saját magát a központi és a helyi kormányzás.

Tanácsstalanul találgatnak azok az apparátusi emberek, akiknek hozzáértésén a jövő múlni fog. Bizonytalanul néznek a helyi költségvetésekbe nemcsak azok, akik most velük foglalkoznak, hanem azok is, akik az új elosztásra számot tartanak. A pártok és a kormány a nagy parlamentáris kérdésekkel vannak elfoglalva. A helyi tanácsok eközben ostromlott erődítményekhez hasonlítanak: egyfelől visszahívások, leleplezések, személyes számonkérések, másfelől pénzhiány, Budapesttől való magárahagyatottság („Csináljatok amit tudtok, álljatok a magatok lábára, még ha nincs is lábátok!”). Megyék, városok, falvak — kormányzás, irányítás nélkül. Néhány megye berendezkedik az önellátásra.

„Bevallom: én nem reménykedem. A vakok kiútról beszélnek. Én látok. Amikor már az ostobaságokat is végig próbáltuk, mint utolsó társ, a semmi ül le mellénk.” Bertold Brecht így látta a jövőt.

(A szerző a Pénzügykutató Intézet Rt. közgazdász szakértője)

DR. DOMONKOS JÁNOS

A házsongárdi temető

A temetők a világ egy részén szorosan kapcsolódnak a településekhez. Kolozsvárott az egyik legbecesebb zarándokhely a Házsongárdi temető. Színes kalauzként, történelmi dokumentként adja most kezünkbe a Helikon Kiadó Lászlóffy Aladár szövegével, Kántor László több, mint száz fotójával a Házsongárd c. kötetet. A szerzők a XVI. sz.-tól mutatják be Európa egyik legregibb temetőjét.

A Házsongárdi panteonnak ma már azt az egyre kisebb maradékot nevezhetjük, mely múltunk és művelődésünk lenyomata. Az utóbbi időben sok neves ember sírjának vésznyoma, hisz a temetőt megszakítás nélkül használják. Pár évtizeddel ezelőtt a stílust még a terméskő és márványfaragványok XIX. sz.-i állapota határozta meg. Csak 1938-ban, egyik „temetőrendezéskor” 3000 sírt számoltak fel. Az egyik összeírás még számon tartott egy 1586-os követ, de mára már az is eltűnt. Gyakoriak a kalászt markoló címeres sírkövek. Több évszázad síremléki stílusát lehet itt nyomon követni, tanulmányozva az erdélyi város temetkezési szokásait, címereket, szövegeket, kopjafát és haskövet, — koporsó alakú tomák (síremlékek).

Valaha Kolozsváron Három-püspök tér is volt. Ma is a három református püspök (Nagy Péter 1819—84-, Szász Domo-

kos 1838—99-, Bartók György 1845—1907, és családtagjainak) szármagyas síremléke határozza meg a temetőkapunál azt a tercskét, ahonnan a Házsongárdba vezető összes utak indulnak. A temető békés egyenlőségeiben, a köznép soraiban nyugszanak nagyjaink: Senczi Molnárt Albert, Misztótfalusi Kis Miklós, Jósika Miklós és a többiek. Apáczai Csere János (1625—59), a magyar művelődés- és nevelésügy úttörője, és felesége Aletta van der Maet emlék-obeliszkjén a szép Aprily költemény is idézi: (ma már Házsongárd szimbóluma)

A tavasz jött a parttalan

időben

S megáll a Házsongárdi

temetőben

En tört kövön és porladó

keresztben

Aletta van der Maet nevét

kerestem

Dsida Jenő (1907—38), a két világháború közötti erdélyi líra finom tollú, fiatalon elhunyt mestere kriptájának homlokzatán azok a sorok állnak, amelyeket hosszú haldoklása alatt tudatosan csiszolt örökkévaló, emlékezetes üzenetté:

Megtettem mindent, amit

megtehettem

Kiknek tartoztam, mindent

megfizettem

Elengedem mindenki

tartozását,

Felejtsd el aroom romló földi

mását.

Altörjai Mike Sándor (1795—1837) oklevélkutató, levéltár-

igazgató, életének eredményeként 200 kötetnyi kéziratot adott át az Erdélyi Múzeumnak.

Házsongárdban nyugszik az aradi vértanúk egyik gyóntatója, Bardócz Sándor (1817—92) minorita pap is, akinek nevezetes szolgálatáról a korabeli dokumentumok szólnak.

Hidvégi gróf Mikó Imre (1805—76) történétíró, művelődéspolitikus, miniszter, az Erdélyi Múzeum Egylet, a botanikus kert alapítója — saját telkéből ajándékozta a városnak a tízholdnyi területet. Tompa Mihály, a hozzá írt költeményében Erdély Széchenyijének nevezte őt.

Következnek akik kortársaink voltak; köztük Kós Károly (1883—1977) és családja síremléke, akinek építészeti, írói, kiadói működéséhez fűződik a transzszilvánizmus annyit vitatott fogalma is. Ízlését, rajzoló keze vonalvezetését annyi faloromzat és könyvdísz őrizi, — a zebegényi katolikus, a monostori református templomoktól a budapesti állatkert egyes épületéig. Szabédi László (1907—59) az 1945 előtti erdélyi irodalom egyik legnagyobb ígérete. A költői, szépírói tetek mellett tanítja az esztétikát, a világirodalom-történetet, a művészettörténetet, végül a magyar irodalmi nyelv történetét. Benedek Marcell utóda lesz. Tizennégy tanév után, amikor az egyetemnek egyesítésével megkezdődött a magyar tannyelvű főiskolai oktatás felszámolásának folyamata, Szabédi professzor tiltakozásul öngyilkos lett.

Vakok a filmekben

II. rész

ALKOTÓI KÉRDÉSEK

Ahhoz, hogy egy film hitelesnek, s igaznak tűnjön, története bármilyen elképzelhetetlen, elsősorban a nézők beleélő képességére van szükség, de természetesen az alkotás magas szintű technikai megvalósításáról sem szabad megfeledkezni. Már a kezdeti időktől alkalmaznak trükköket, mégis hosszas fejlődésnek kellett végbemenni, míg eljutott Spielberg addig, hogy E. T. létezését két órára nemcsak a gyerekek, hanem a fantasztikus filmekben edződött felnőttek is elhiszik. De mi teszi valósággá a vak vakságát a filmvászonon? Elsődlegesen a színészi alakítás. Tehát ott áll a színész a nagy feladat előtt, hogy a nézővel már az első pillanatban tudassa, hogy akit alakít, az nem lát. Ezt leggyakrabban a mozgás bizonytalanságával, tapogatózással, a szem rosszul koordi-

nált mozgatásával, kifordításával esetleg csukottságával jelzik. Egy jó színész ezekből a jelrendszerekből is remek alakítást tud nyújtani, de egy el túlzott alakítás, túl karakterizált mozgás elronthatja a film valóságos illúzióját, s olyan esetben is nevetségessé teheti a szereplőt, amikor esetleg épp a legtragikusabb jelenetet játssza.

Vannak olyan ötletek, amik zseniálisan fognak meg egy-egy pillanatot. Például a Szemünk fénye kisfiúja úgy önti a pohárba a vizet, hogy miközben mereven néz előre, az egyik kezével tölt, s a másikkal ahogyan a poharat fogja, a mutató ujját a pohár szájába tartja. Ezzel nemcsak azt tudatja a nézővel, hogy nem lát, hanem azt is, hogy régóta, mert a mozdulat annyira gyakorlatias és rutinos. Nemcsak mint poén, hanem mint jelzés is ragyogó az a jelenet, mikor az Elsőszámú közellenség gyengénlátója lakásában felfestett nyílak útján tájékozik saját használati tárgyai között.

A filmekben többnyire meghatározó a szerepe, hogy a látássérülés mikor, hogyan és milyen fokban keletkezett?

Idejét tekintve lehet veleszületett és később keletkezett vakság. Ha valaki a történet szerint születésétől vak, akkor nehézségei főként a társadalomba való beilleszkedéséből adódnak és gyógyításának lehetőségei kerülnek előtérbe, mint például az Elveszett

boldogság-ban. A később megvakultaknál inkább rehabilitációjuk jelenti azt a problémát, ami a film alapját képezheti. Itt meg kell jegyezni, hogy a szerzők ezt a témakört szeretik a legjobban, mert itt csillogtathatják meg egyéniségüket úgy igazán, hisz ahány ember, annyi féleképpen képzelet el, hogy hogyan élné meg az esetleges vakságát. Érdekes, hogy ezek mind a túlélés filmjei, ugyanis egy alkalommal sem láttam, hogy a hős döntése a vakos életforma helyett inkább a halál mellett szölt volna. A Vak tanítója, a Szellemvasút sportolója és még sorolhatnám a filmek vak alakjait, akik az újrakezdés mellett döntenek. Pusztán különlegessége miatt érdemes megjegyezni, hogy ez a nem teljesen kilátástalan jövő más fogyatékosokról szóló filmeknél is így jelentkezik, kivétel a Mégis kinek az élete? autóbalesetet szenvedett művésznél, aki a számára tehetetlennek tűnő élet helyett inkább a halált választja.

Fölmerül a kérdés, hogy tartalmilag számít-e, hogy a látássérülésnek mi az oka?

Ha a vakságot betegség okozta, akkor az alkotók csak a legritkább esetben próbálnak meg orvosi magyarázatot fűzni hozzá, valószínűleg mert a cselekmény szempontjából sem túl fontos, s mert az orvosi tévedéseket jobb elkerülni.

A balesetben megvakultaknál főként a veszteségek kapnak hangsúlyt. Ugye mennyivel meghatóbb, ha a Szemed színe művészi hajlamú, tehetséges és szép fiatal lány

Szilágyi Domokos (1938—76) költő, feleségével Hervai Gizella (1934—82) költővel és gyermekükkel pihen egy sírkő alatt. A poeta doctus fajtájából való volt. Jelentős életművet hagyott hátra. Született Nagysomkúton, öngyilkos lett Kolozsváron a kányafői tetőn, 1976 őszén.

Házsongárd nem olyan mint világ más temetője: szellemi öröksége Erdély múltjának sugárzó emlékműve, de jövőjének záloga is.

egy autóbaleset folytán elveszíti látását, mintha ugyanez történik mondjuk egy ötvenéves szövőnővel!

A régi századokban nagy divat volt a vakítás, mint büntetési forma. Ki ne emlékezne irodalmi élményei közül Oidipusz királyra, vagy Sztrógoff Mihály megpróbáltatásaira. Természetesen ők sem kerültek el a megfilmesítést. De ebből a forrásból táplálkozva a múlt századokban játszódó filmekben még irodalmi adaptáció híján is szeretik a vakítást; egyetlen példán illusztrálva: a *Mackenna aranya* c. westernfilm szerencsevadászat bosszúból indiánok vakították meg.

A filmes szakma ridegen bánik a gyengénlátók kérdésével, hiszen a látássérültekről szóló filmeknek csak kicsiny százalékában szerepeltek őket. Amit gyakran használnak vígjátéki elemként, az annak a kifigurázása, mikor a széplányok szégyenlik a szemüveget, s nélküle rendre nekimennek mindenek, vagy a másik, ha esetleg négykézláb, hunyorogva keresgélnek a leejtett kontaktlencséjüket.

Egy ragyogó komikus, Fernandel remek szórakozást nyújt az *Első számú* közellenség rosszullátó hőseként. Az összes bonyodalom gyengénlátásából fakad, mert véletlenül összecseréli kabátját egy hírhedt rablóbanda főnökével, s ezért mindenki összetéveszti vele. Ezután még jól felépített gegek sorozata alapul rossz látásán.

Egy líraian szép film a *Látatlanban*, ahol a rosszul-

látó fiú jelleme alapján szépek látja az öregedő, szépségét vesztett valamikori fotómodellet. A *Háború férfiak és nők között* című filmben Jack Lemmon egy romló látású karikaturistát alakít, akin egy műtéttel segítenek, hogy elkerülje a teljes megvakulást. A főszereplő alakja, mind pedig színészi megformálás szempontjából nagyon realis. Ezekről a kivételektől eltekintve csak ritkán örvendeztetnek meg bennünket hasonló témájú filmekkel.

Nagy kérdés még, hogy egyes filmekben vajon milyen szerepet játszik a vak? Csak a jó sztori kedvéért, vagy esetleg művészi jelképként jelenítik meg?

Főszereplőként inkább maga a történet, és egyértelmű, könnyen levonható tanulságai bemutatása a cél, míg a művészeti törekvésekkel megáldott rendezők egy-egy epizód erejéig előszeretettel használják fel a vakság jelképes szerepét, s ekkor bizony már elgondolkozhat a néző a film mondanivalóján.

Mielőtt még a jelképes ábrázolás elemzésébe kezdenénk, megpróbálok egy anekdotával példázni azt a problémát, ami ilyenkor mindig felvetődik bennem.

A híres szitárművész Ravi Shankar egy többezres stadionban koncertezett. A műsor elején elkezdte pengetni hangszerét, majd hirtelen elhallgatott, mire felzúgott a taps. Ekkor a

művész odalépett a mikrofonhoz és azt mondta: — „Elnézést kérek, csak hangoltam”.

A nagy kérdés az alkotói mondanivaló értelmezésénél, hogy vajon a hangolást is alkotásként értelmezem-e, hogy nem magyarázok-e bele olyan gondolatot is a műbe, amit a művésznak nem állt szándékában közölni.

A kis kitérő után néhány olyan példa, ahol a vakság tényleg szimbólumként szerepel a filmben. A híres olasz rendező, Federico Fellini egész művészetét az elvont gondolkodásforma jellemzi. Az *A marcord* című filmje önéletrajzi alkotás, melyről így nyilatkozott: „Néha az ember árleszállítás miatt is csinál filmet, ahogy néhány üzlet kirkataiban olvasható. Most én ezt csináltam. Kiárusítottam a raktáraimban felhalmozódott készletet”. Ebben a kiárusításban a törpe apáca, a bolond nagybácsi társaságában megtalálható a vak harmonikás is. Figurája különleges hangulatot áraszt. Több ízben visszatérő kép, hogy harmonikázás közben a lábával a levegőbe rúg. Védekezés? Támadás? Esetleg csak egy rossz beidegződés? Ennek megállapítását Fellini a nézőkre bízta.

Ennél sokkal közérthetőbb jelképrendszert alkalmaz Oscar-díjas rendezőnk Szabó István, a *Budapesti mesék* című filmjében. Számunkra az a szemüveges lány érdekes, aki a színek szinte minden árnya-

latát ismeri, mert van tyúksárga, napsárga, villamossárga... és csak sorolja, sorolja a különböző színeket, s megismerkedik egy fiúval, aki beáll a felsorolásba, mert ugyanúgy lát és ugyanúgy érez, mint ő. Mikor ezt a fiút megölik, a lányt olyan lelki sokk éri, hogy megvakul, ezzel elvesztve azt, ami személyiségének legkarakteresebb meghatározója volt, különleges látását. A villamos festésénél kiderül, hogy azért mert vak, még azt az adottságát nem vesztette el, hogy a színek minden árnyalatát megérezze. Szinte minden porcikájába beleivódtak a legkisebb különbségek is, így tapintás útján ő alapítja meg, hogy a megfelelő színárnyalatot mikor sikerült kikeverni.

E tehetség hatalmát hirdető nagyon szép gondolatsor után rátérek egy szintén érdekes, de közel sem ilyen lírai témára, az „álvak” szerepére a filmekben. A vakot csak megjátszó szereplők főleg a vígjátékok és krimik repertoárját színesítik. Vígjátékokban számtalan ötletes geg született már ebben a témában. Csak egy a sok közül, mikor Pierre Richard a neves komikus az egyik filmjében berobogott bottal a kezében egy virágboltba és vakot játszva kitartott kézzel, becsukott szemmel jánkálva pillanatok alatt romhalmazzá alakította az üzletet. A bűnügyi filmekben nincs jobb megfigyelő, vagy közvetítő, mint egy vak koldusnak maszkírozott ember.

SZABÓ LÁSZLÓNÉ

A régi egyiptomiak asztalánál

Az egyiptomiak nem hagytak ránk ételrecepteket, mégis különböző írásos forrásokban lelt utalásokból, képzőművészeti emlékekből, főleg faliképek és domborművek alapján, sokat tudunk az egyiptomi konyháról. Ezekhez járulnak még a régészeti leletek is, mivel az ország rendkívül száraz klímája alatt a sírokban talált ételek is megőrződtek.

A kenyérválaszték sokkal gazdagabb volt, mint ma. A Kr. e. harmadik évezredben 16 féle kenyeret és kalácsot készítettek. Az egyszerű lapos lepénykenyerek alig különböztek a ma is legelterjedtebb egyiptomi kenyérfajtától, de sokféle kenyeret készítettek formákban is. Volt, amelyik obeliszkszerű csúcsára emlékeztetett, kiflihez hasonlított, volt csiga-sütemény is. Az udvari pékek egyedi darabokkal kedveskedtek uruknak, III. Ramszesz korában pl. tehén formájú cipóval. A formákkal való játszadozás nemcsak a királyi sütődégekben történt; a medinei munkástelepen emberformájú kenyereket sütöttek a pékek. A gyümölcskenyerek különleges csemegének számítottak. A pékműhelyek felszerelése, technikája az idők folyamán nagyot változott. Az egyszerű kőlap tűzhelyeket, amelyeket alulról forrosítottak át, először kis kályhák, később

kezdetleges kemencék váltották fel. A Kr. e. II. évezredben a kenyérsütésnél kétféle eljárás volt: vagy a formákat melegítették fel előre kályhában és ebbe rakták a tésztát, vagy magában a kályhában, ill. kemencében lévő forró hamuban sült ki a kenyér.

A gabonaőrlését kőlapokon nők végezték a szabadban, eközben kőpor és homok jutott a lisztbe. A sok tisztátlanság nagyon ártott az egyiptomiak fogzatának. A kenyér alapvető tápláléka volt mind a szegény, mind a tehetős rétegeknek. Húst is ettek, de nem naponta. Kedvelték a marhát, libát és kacsát. Ezeket általában nyáron sütötték meg. A sertés és a hal tisztátalan állatnak számított.

A különböző hagymafajták a legkelendőbb élelmicikkek közé tartoztak. Hérodotosz szerint a gizehi Kheopsz piramis falára felírták, hogy a munkások mennyi hagymát fogyasztottak.

Termeltek hüvelyeseket is. A süteményeket és más étkeket mézzel édesítették. A gyümölcsöket természetes és szárított állapotban fogyasztották. Erjesztett italokat is — mint pl. a datolyabor — készítettek belőlük. A nagy többség naponta háromszor étkezett. Sör, hüvelyesek, hagyma csak időnként került az asztalra.

SZABÓ LASZLÓNÉ

Kik voltak a szabadkőművesek?

A szabadkőművesség a 18. században született, a polgári átalakulás megindulásának, a felvilágosodás eszméinek századában. A feudális kiváltságokkal és abszolutizmussal, az egyház hatalmával szemben fellépő „harmadik rend” a polgárság mozgalmát szolgálta.

Liberalizmus, szabadgondolkodás a természet és társadalom rendjének racionális megismerése, vallási türelem és a francia forradalom hármasszava, szabadság-egyenlőség-testvériség lelkesítette a szabadkőműveseket.

Az új eszmék követői testvéreknek tekintették egymást, bárhol éltek. Kis körökben testvériségekben tömörültek.

Összejöveleiket eleinte kocsmákban tartották, mert így kevésbé hívták fel magukra a rendőrség figyelmét.

Az első európai nagypáholyt Londonban alapították 1717-ben. A kezdeményezés az angoloké volt, mégis a francia, és általában a katolikus Európában vált a társadalmi élet jelentős tényezőjévé. Ezekben az országokban nem volt elég a filozofikus eszmeosere itt harcolniuk kellett a központi hatalom, az egyház konzervatív feudális ereje ellen.

Igen szigorú zárt szervezet volt. Titkosan működött. Tevékenységét szabályok határozták meg, s ezek bonyolult ritusokat (skót és szimbolikus ritust alkottak. Több pápa is kiátkozta őket.

Szabadkőműves volt: Thomas Mann, Mozart, Lev Tolsztoj is.

Hazánkba a történelmi körülmények folytán közvetítéssel jutott el. Kazinczy is tagja volt, majd a magyar jakobinusokat találjuk soraik között. A Marti-

novics összeesküvés leleplezése után az egész Habsburg birodalom területén betiltották.

A 19. sz. második felében a 48-as nemzedék kiválóságai mint Türr István, Klapka György és mások voltak az új páholyok első alapítói. (Kossuth 1852-ben az amerikai Cincinnati városban lépett a „testvérek közé”.)

PISS MÁTYÁSNÉ

VAK KÖLTŐK VERSEI

VISSZAEMLEKEZÉS

Száll a füst a Kőhegy felett, pomázi hegy felett
E füstölgő tűz elhamvaszt sok fáradt életet.
Elhamvad rajt fának gallya, sok elsárgult levél
mely tavasszal üdén zöldül, ám ősszel már nem él.
Csöpp rügyekből levélzön — dús lombja a fának
Pihentető árnyékot ad embernek, s madárnak.
Fája gyümölcsét vihartól féltve védte, óvta,
Termése beérlelődve — árván maradt lombja.
Perzselte nyári nap heve, dühös szél cibálta,
Zord természet próbáját szilárdan, büszkén állta.
Ám jött az ősz: délceg fának ez lett végül veszte,
Dús lombja holtan hullt alá, szép zöld színét elvesztve.
Az lett belőle, mit kirótt reá a sors, a végzet,
Száras, zörgő avar, mely őszi tűzön elenyészett...

DANI FERENC

Állítsd meg a gyors időt!

Nem sok csillagos, holdas éjszakám
Van már. Elhagytak vígan, hűtlenül.
Pihenni vágyik vérem, a kaján.
Varázsa törten és merengve ül.
Elmúlt napjaim vásott kötélén
S csak néha, néha ront rám hirtelen.
Ilyenkor tested frissen tör felém
S égek, mint egykor. Fogd eres kezem
S maradj. Maradj meg társnak asszonyom
És izesítsd meg fogyó napjaim:
Légy a reményem, kínom, valakim.
Ó, most! Most állítsd meg a gyors időt,
Hogy így őrizzen meg szegény hívőd,
Mint drága ékszert sötét bársonyon!

KAS LÁSZLÓ

A Zene Világnapja

Az UNESCO Nemzetközi Zenei Tanácsa 1969-ben tagjai sorába választotta Yehudi Menuhint. Az ő javaslatára határozta el ez a tanács, hogy minden év október elsejét a Zene Világnapjává nyilvánítja.

Rangos zenei eseményekkel ünnepli a világ ezt a napot, köztük hazánk is. A Bartók rádió október 1-jén reggel 6-tól éjjelig sugározta az igényes, kultúrával teljes zenedarabokat.

Nehéz vállalkozás, ha az ember megpróbálja a zenével kapcsolatos érzelmeit, lelki reakcióit szavakba foglalni — ilyen ünnepek alkalmával érez az ember készletét ilyesmire. Azon kevesek közül, akiknek ez plauzibilis módon sikerült, kétőt említünk csak meg: Thomas Mannt és Bruno Waktert.

Thomas Mann a Doktor Faustus c. regényében oly módon ír le verbálisan, tehát nem a kottajelek információ-készletével egy zeneművet, hogy az ember, jóllehet sosem hallotta ezt a meg sem írt művet, mégis úgy érzi, mintha önmaga, az olvasó lenne ennek az álomzenének az alkotója, mégpedig valamiféle reciprok módon:

előbb elmondjuk, hogy mit hallunk, majd csak ez után jelelniük meg a maga természetes, akusztikus mivoltában.

Vagy tekintsük Walter géniusát, aki a zene asztraktuma és a morál, mint konkrét módon érzékelhető emberi tulajdonság közötti kölcsönhatást elemzi egyik értekezésében. Végső konklúziója ennek a walteri gondolatsornak az, hogy a zene — az Okeghem — Bach — Beethoven — Stravinszki — Bartók vonalat értem ez alatt — morálisan csakis jobbá, magasabbrendűvé formálja, még a hitetlent is. És Istent megtalálóvá a hívőt. Emlékezzünk csak Beethoven—Schiller gondolatára a IX. szimfóniában: ... Ahnest du, den Schöpfer, Welt? Such Ihn überm Sternenzelt!" Érzed, világ Teremtőd? Csillagok közt keresd Őt! Vagy éljük bele magunkat az Op. 132-es, a moll vonósnégyes adagio molto tételének lyd hangulatába, melynek fejszövege is a Teremtőt idézi: Heiliger Dankgesang eines Genesenen an die Gottheit... egy gyógyuló beteg hálaéneke az Isteneknek...

Hic et nunc — itt és most

kell szomorú szívvel megemlékeznünk egy olyan egyéniségről, akinek nem adatuk meg többé elénekelnie a Dankgesangot, nem gyógyulhatott fel betegségéből. Lehel György hagyott itt bennünket — van, ki e nevet nem ismeri?...

Az évenkénti hangversenyprogramok sorában nobiles rangú volt Lehel és az MRT egy-egy bérletsorozata. Zeneakadémiai koncertjei eseményszámba mentek. Budapest „zenei patricius” közönsége — sőt, az utóbbi években az európai és tengereken túli országok értő hallgatói is — a legmagasabb szinten jegyezték Lehel György megnyilatkozásait, elképzeléseit, zenei megformálásait. Híre-neve szárnyalt a Földnek mind az öt kontinensén.

Szeptember 26-án utoljára vezényelte el Richard Strauss Tod und Verklärung-ját, immár ott, immár Az előtt, és azok előtt, ahol, akiktől transzcendens képességét hitbizományba kapta; el kellett most számolnia ezen talentumával. Elhunyt, megdicsőült, letette a pálcát...

KISS JÁNOS

Sugarak és emberek

A Nap hő- és fénysugarai éltetik a Föld élővilágát, amely tökéletesen alkalmazkodott a sugarak biológiai hatásaihoz. Ha a sugárzás az év akárcsak kis részében is megváltozik katasztrofális következmények alakulhatnak ki: a növényzet elpusztul, a talaj terméketlenné válik, állatok és emberek milliói halnak éhen. E sokféle biológiai hatás egyike-másika meglepő és titokzatos még. A teknősök — sok más állathoz hasonlóan — tojással szaporodnak. A nőtény a homokba ássa megtermékenyített tojásait, amelyek a homok hőmérsékletének hatására kelnek ki. Az új nemzedék fele hím, fele nőtény. De ha a keltetőben megváltoztatják a környezet hőmérsékletét, néhány fokkal magasabb hőmérsékleten csupa hím, néhány fokkal alacsonyabb hőmérsékleten pedig csupa nőtény kel ki a tojásokból — vagy fordítva, egyes fajok eddig felderítetlen biológiai tulajdonsága következtében. Azt is tudjuk, hogy az ember heréiben folyó spermiumképzés (ami a megtermékenyítőképeség feltétele) is függ a hőmérséklettől. A herezacskóba szállt here hőmérséklete alacsonyabb a hasüreg belsejénél. Ha a here nem száll le — nem termel spermiumot, és elpusztul.

De nemcsak a hő- és fénysugarak érik az élő szervezeteket, hanem másféle sugárzások is. A látható fénysugarakon kívül

első láthatatlan ibolyántúli és vörösön inneni (ultraibolya és infravörös) sugaraknak is vannak speciális biológiai hatásai. A sugárzások között elsősorban az úgynevezett ionizáló sugaraknak vannak erőteljes hatásai, tanulmányozásukkal egy viszonylag új tudomány: a sugárbiológia foglalkozik.

AZ IONIZÁLÓ SUGARAK

Az ionizáló sugarak nagy energiájú elektromágneses hullámok, vagy anyagi részecskék. Nagy energiájuk következtében behatolnak, sőt áthatolnak az anyagon — közöttük az emberi szervezetben is; áthatolóképességük az „eltalált” anyag sűrűségétől és egyéb tulajdonságaitól függ. E sugarak közös tulajdonsága az ionizálóképességük, ami azt jelenti, hogy áthatolásuk közben megváltoztatják azoknak az atomoknak, illetve molekuláknak az elektromos állapotát, amelyeket „menet közben” érintenek. Ez a jelenség az ionizálás.

Az első ilyen sugárféleséget Röntgen fedezte fel 1895-ben, majd egy évvel később Becquerel rájött arra, hogy az uránium természetes ionizáló sugárzást bocsát ki, vagyis radioaktív. 1898-ban a Curie házaspár polóniumot és rádiumot állított elő, amelyeknek radioaktív (ionizáló) sugárzása sokszorosa az urániuménak; a rádium milliószer erősebben sugároz

az urániumnál. 1934-ben Frédéric Joliot-Curie és felesége Maria Curie pedig elsőként állított elő mesterséges radioaktív elemeket.

A századforduló idején az ember még gyanútlanul használta a nemrégiben felfedezett sugarat, elsősorban a röntgensugarat. Ámbár 1900-ban már 170 sugársérülésről tudtak, nem gondoltak összefüggésre. Amikor azonban 20—25 év múlva már nagyon megsaporodtak a sugársérülések, megriadtak. Minthogy azonban a sérülések oka ismeretlen maradt, továbbra is nyakló nélkül folyt a röntgenezés még szörtelenítésre is), és az USA-ban az előkelő cipőboltokban röntgennel világították át a lábat, hogy megállapítsák: jól passzol-e a cipő. De az orvosok már védekezni kezdtek a sugárártalom ellen: ólomkötevényben vizsgáltak.

A bomba Hirosimában és Nagaszakiban robbant. Ekkor bizonyosodott be az ionizáló sugárzás azonnali végzetes tömeghatása és az is, hogy az életben maradottak jelentős része később sugárbetegségben pusztul el. Utódaik között pedig többféle, többé-kevésbé halálos rendellenesség és betegség mutatkozott meg.

A HÁTTÉRSUGÁRZÁS

Az ionizáló sugarakkal az embereknek semmi bajuk nem volt addig, amíg fel nem fedezték őket. Pedig — mint említettük — ez a sugárzás is természetes jelenség, bizonyos sugármennyiség kimutatható és mérhető a Föld felszínén min-

denütt. Ez az úgynevezett háttérsugárzás, amihez azonban a szervezet alkalmazkodott. A baj akkor kezdődött, amikor az ember megtanulta e sugarak mesterséges előállítását és alkalmazását. Előbb jóra használták az emberiség érdekében, később rosszra is: az emberek elpusztítására.

A háttérsugárzás mindenütt kimutatható, de nem mindenütt egyforma értékű. India és Brazília bizonyos területein például a máshol mért sugárzásnak a többszöröse. De még mindig nem olyan sok, hogy az ott élők ártalmára válna.

A háttérsugárzashoz adódik hozzá azután az a sugármenyenyiség, ami már a mesterséges ionizáló sugarakból származik. Ezek összessége a sugárterhelés, ami különböző tényezőkből adódik. E tényezők: a foglalkozási sugárterhelés, ami azokat érinti, akik ionizáló sugárzásoknak vannak kitéve a foglalkozásuk során (orvosok — elsősorban radiológusok, uránbányászok és feldolgozók, valamint az atomiparban foglalkoztatottak). A civilizációs sugárterhelés olyan eszközökből és készülékekből származik, amelyek radioaktív anyagot tartalmaznak (világító számlapú órák, műszerek, televíziós készülékek stb.). Az orvosi sugárterhelés a röntgenvizsgálatok és az ionizáló sugarakat alkalmazó más diagnosztikus és gyógyító eljárások következménye. Végül, de nem utolsósorban kell említeni az atomfegyver-kísérletekből és reaktorbalesetekből származó ionizáló sugárzást.

E „járulékos” sugárzás mennyisége azonban általában,

és az egész népeiséget tekintve elhanyagolhatóan csekély, ami megnyugtató ugyan, mégis figyelembe kell venni. A legnagyobb mértékű a röntgenvizsgálatokból származó terhelés. Ha a háttérsugárzást egy egységnek vesszük, akkor ebből egyötödötől egy egységig (20—100 százalék) terjedhető sugárterhelés származik attól függően, hogy mennyire elterjedt és gyakori a népesség röntgenezése. De ha a maximumot számítjuk is, az is csak a kétszeresére növeli a háttérsugárterhelést. Mindazonáltal ma már csak meggondoltan végzik a röntgenvizsgálatokat és új módszerekkel csökkentik az elkerülhetetlen sugárterhelést. Ismeretes, hogy a daganatos betegségeket (és néhány más betegséget is) sugárkezeléssel gyógyítják. Ez a radioaktív sugárzás 1—30 százalékkal növeli a népesség sugárterhelését.

A többi járulékos terhelés jelentéktelen: egy, legfeljebb két százalék. De itt két tényezőről külön kell szólni. Az egyik a foglalkozási sugárterhelés (2 százalék felett valamivel). Az ártalom megelőzése érdekében ezeken a munkahelyeken rövidebb munkaidőben és rövidebb ideig dolgoznak. A folyamatos sugárterhelés ugyanis összegeződik, és egy idő múlva még a csekély terhelés is ártalmat okozhat. A másik: az atomfegyver-kísérletek. A légköri atomrobbantásokat azért tiltották meg, mert kimutathatóan növelték a háttérsugárzást. Évtizedek során a növekedés fokozta volna a sugárbetegség kockázatát.

MENNYIT BÍR AZ EMBER?

A normális mértékű háttérsugárzás régen sem ártott az embernek és ma sem árthat. Amikor azonban az ember maga kezd hozzá a sugárterhelés növeléséhez, felmerül a kérdés: meddig bírjuk? Mennyi az a minimális terhelés, amíg még biztosan nem jár következményekkel? Mekkora az a sugár-adag, amitől már biztosan megbetegszik az, akit érintett? Mit tudunk elviselni? Meddig mehetünk?

Nehéz kérdések ezek, és nem is lehet mindegyikre választ adni. Azt tudjuk, hogy a sugárzás ártalmas, és azt is, hogy a sugárterhelés az idők során halmozódik, ugyanígy a normális háttérsugár-terhelés is. A népeiséget általában 30 év alatt 3—5 rem éri. (A rem az emberi test által elnyelt ionizáló sugárzás egysége). Ez tehát biztosan nem árt. De a 3 és 5 rem között a különbség majd 100 százalék! Bizonyára nem mindegy az, hogy a járulékos sugárterhelés 3 vagy 5 rem-hez adódik hozzá. Valójában senki sem tudja, hogy a biztosan még ártalmatlan terhelésnek mi a felső határa.

Ugyanúgy nem lehet megmondani, azt, hogy mekkora az a terhelés, az a minimum, ami már következményekkel jár — beleértve az utódokat érintő genetikai ártalmakat is. Azt sem lehet kimondani, hogy aki a minimumnál több sugarat kap, abban (vagy az utódjában) megmutatkoznak a következmények. A biztosan elviselhető maximum és a már elváltozást okozó minimum között van egy „senki földje” — már csak az

egyedek, csoportok és emberfajták közötti különbségek miatt is.

Mit tudnak mondani a sugárbiológusok? Azt a sugáradagot, ami biztosan elváltozást, betegséget, halált okoz. De ezek az adatok is viszonylagosak. Az 500—1500 rem közötti adagot ritkán lehet túlélni, 1500 remnél több sugár biztosan halálos. A túlélés esélyének szempontjából pedig nem mindegy, hogy valakit 500 vagy 1000 rem, vagy esetleg ennél is több ért.

ÉRZÉKENYSÉG

A következmények, a kialakuló elváltozások vagy betegségek szempontjából fontos az egészséges sejtek és szövetek sugárérzékenysége. A fiatal, szaporodásban (osztódás közben) levő sejtek különösen érzékenyek, ezen alapul a rosszindulatú daganatok sugárkezelése. Ettől eltekintve a sugárérzékenység sorrendje: nyirokszövetek, vérképző csontvelő, ivarmirigyek (here és petefészek), vékonybél, bőr, nyálkahártyák, kötőszövet, nagy minigyes szervek, csont, izom, idegrendszer. Az elváltozások mind a szerkezet, mind a működés terén megmutatkoznak. Kivétel az agy, amelyben szerkezeti elváltozás csak jelentős sugárártalom következtében keletkezik, de már egészen kis sugáradag is komoly ártalmat okozhat működésében.

Genetikai sugárhatás akkor keletkezik, ha a sugárzás az ivarmirigyeket éri. Szerencsés esetben nincs látható elváltozás, máskor bizonyos betegségekkel kapcsolatos hajlam alakulhat

ki, ismét máskor szemmel látható károsodások keletkeznek. Az ivarsejt károsodásának egy része életképtelenséggel jár. Az orvosi gyakorlatban ezért az ivarmirigyek sugárvédelmére különös gondot fordítanak.

Ugyanez vonatkozik a fejlődő magzatra is, hiszen — mint említettük — a fiatal, osztódó sejtek különösen sugárérzékenyek.

Az elmondottak talán riadalmat keltenek. Pedig nem a félelem, hanem a figyelem felkeltése a célunk. A sugárterhelés növekedése valójában a környezetszennyezés egyik tényezője. Emberek idézik és idézik elő, az embereknek kell védekezniük ellene. És ehhez egyre gyarapodó ismereteink megteremtik a lehetőséget.

NŐK RÉSZÉRE

PIS MÁTYÁSNÉ

Kötésminták

Áttört káróminta (haladóknak). — 12-vel osztható szemek. A páros sorok fedettek.

1. 1 csavart sima (hátról szúrok a szembe), 3 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 1 csavart sima, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzom, 3 fordított.

3. 1 csavart sima, 2 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 1 fordított, 1 csavart sima, 1 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzom, 2 fordított.

5. 1 csavart sima, 1 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 2 fordított, 1 csavart sima, 2 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzom, 1 fordított.

7. 1 csavart sima, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 3 fordított, 1 csavart sima, 3 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzom.

9. 1 leemelt, 2 szemet simán egybe lekötök, áthúzom a le-

emelten, 1 ráhajtás, 4 fordított, 1 csavart sima, 4 fordított, 1 ráhajtás.

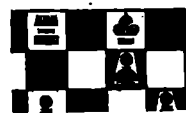
11. 1 csavart sima, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzom, 3 fordított, 1 csavart sima, 3 fordított, 1 csavart sima, 3 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás.

13. 1 csavart sima, 1 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzom, 2 fordított, 1 csavart sima, 2 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 1 fordított.

15. 1 csavart sima, 2 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzom, 1 fordított, 1 csavart sima, 1 fordított, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 2 fordított.

17. 1 csavart sima, 3 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzom, 1 csavart sima, 2 szemet simán egybe lekötök, 1 ráhajtás, 3 fordított.

19. 1 csavart sima, 4 fordított, 1 ráhajtás, 1 leemelt, 2

DÉNES JÓZSEF

Sakkhíradó

A Wesselényi Sportkör sakk-szakosztályának három csapata közül az első csapat az 1989. évi versenylvadban a budapesti csapatbajnokság I. osztályában,

szemet simán egybe lekötök, áthúzom a leemelten, 1 ráhajtás, 4 fordított.

Mozaikminta (haladóknak). — 12-vel osztható szemek. Minden páros sor mindig fordított.

1. 6 sima, 3-szor egymás után: 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzom.

3. 6 sima, 3-szor egymás után: 2 szemet simán összekötök, 1 ráhajtás.

5. 6 szemet jobbra csavar, 3 szemet segédűn a munka mögé helyezünk, 3 sima, majd a segédűről 3 sima, 3-szor egymás után: 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzom.

7. Megegyezik a harmadik sorral.

9. Megegyezik az első sorral.

11. 3-szor egymás után: 2 szemet simán összekötök, 1 ráhajtás, 6 sima.

13. 3-szor egymás után: 1 ráhajtás, 1 leemelt, 1 sima, áthúzom, 6 sima.

15. 3-szor egymás után: 2 szemet simán összekötök, 1 ráhajtás, 6 szemet jobbra csavar.

17. Megegyezik a 13. sorral.

19. Megegyezik a 11. sorral.

második csapata a VII. kerületi I. osztályban, harmadik csapata pedig az V. kerületi „hétköznapi” csapatbajnokságban szerepel.

Első csapatunk eddig hét fordulót játszott le, a következő — az erőviszonyoknak megfelelő — eredménnyel: 1. forduló: Chinoin—Wesselényi 7,5:6,5, 2. forduló: Magyar Selyemipari Vállalat—Wesselényi 9:5, 3. forduló: Ikarus—Wesselényi 10:4, 5. forduló: MOM—Wesselényi 9:5, 6. forduló: Kőolajipari Vállalat—Wesselényi 9:5, 7. forduló: Tabán SK—Wesselényi 10,5:3,5.

Első csapatunk négy fordulóval a befejezés előtt az utolsó előtti, 11. helyen áll.

Második csapatunk eredményei: 1. forduló: Wesselényi—FÖLDGÉP 10:2, 2. forduló: Wesselényi—Elektromos 8:4, 3. forduló: Akkumulátor—Wesselényi 9:3, 4. forduló: Pallas Lapkiadó—Wesselényi 8,5:3,5,

5. forduló: Spartacus—Elektronika—Wesselényi 7,5:4,5, 6. forduló: Wesselényi—Hídépítő 6:6.

Második csapatunk a középmezőnyben foglal helyet.

Harmadik csapatunk eddigi összes mérkőzését megnyerte. Eredmények: 1. forduló: Wesselényi—Osztlyapenkó 6:2, 2. forduló: Wesselényi—Vízügy 5:3, Wesselényi—I. kerületi SE 7,5:0,5, 4. forduló: Wesselényi—Vasas Információ 6,5:1,5.

Harmadik csapatunk az élmezőnyben foglal helyet.

A szakosztály megrendezte 1989. évi házi bajnokságának elődöntőjét. Fügedi Péter vezetői tag társadalmi munkában vezette le a versenyt, mely a következő végeredménnyel zárult: 1. Csóti József 13,5, 2—3. Földi Antal és Molnár István 13, 4. Wiedner István 11,5, 5—6—7. Bartha József, Kiss Zoltán és Molnár Antal 19, 8. Czetli Imre 7,5, 9. Nyikes József 6, 10. Horváth József II. 5,5, 11—12. Adravec László és Szatmári Tibor 5, 13. László Ferenc 4,5, 14—15. Botos Vilmos és Csizmazia Rafael, 16. Palkó József 2,5 pont.

MÜLLER SZILÁRD RÓBERT

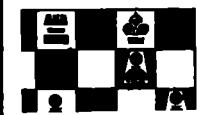
Kerékpárral török tájakon

Az első vámvizsgálat

Július közepén szálltam vonatra Budapesten. Burgaszig vasúton kellett eljutnom, mivel kétkerékű járművemet odáig küldtem előre. A búcsúztatók száma nem volt túl nagy, hi-

szén csak apám segített elhelyezni a csomagokat a vasúti kocsik fulkéjébe, meg a barátom futott be néhány perccel az indulás előtt.

Útitársul egy egész családot kaptam. A szülők három apró gyermekükkel tartottak szintén

Burgasz felé. Közülük a leginkább beszédes a már iskolás korú kislány volt. Amikor éppen nem kérdezősködött, akkor a mesekönyvét bújta. Akkor is olvasott, amikor a határőrizet és a vámvizsgálat emberei egymásnak adták a fülke ajtajának kilincsét. Román részről egy kíváncsi természetű egyenruhás hölgy érdeklődött a bőröndök, táskák, szatyrok és minden más poggyász tartalma iránt. A legjobban a központi pártlap aznapi száma s a kislány forgatta könyv keltette fel az érdeklődését. A Népszabadság természetesen elkobzás tárgyát képezte a szomszédos országban érvényben levő rendelkezéseknek megfelelően. A gyermek azonban megtarthatta kincsét. A néni csak átlapozta a meséket rejtő könyvet. A leányka irányában megenyhülve, még a címét is elolvasta fennhangon, elfogadható magyar kiejtéssel: „Ali Baba és a negyven rabló”. Amikor a hölgy kilépett a fülkéből, a család olvasnivalójához gyengéden ragaszkodó kisleány természetes hangerővel megjegyezte: — Anyu, ez a néni egy kicsit lopós volt.

A szomszédos szakaszban lengyelek utaztak. Eme tárgyilagossá megállapítás után lássuk, hogyan?! Mivel tiltott irodalom még véletlenül sem volt náluk, sokat látott szatyraik simán átjutottak a határon, sőt még gazdagabbak is lettek egy marék gyűrött román bankóval. Igaz nem értettem pontosan a későbbi elbeszélésükből, hogy miért, de a helyi bankot megtestesítő másik szolgálatos hölgnél azért ott kellett hagy-

niuk egy pár bolgár levát és néhány inflációs magyar forintot a kapott román valuta fejében. Amikor a vonat egy-egy nagyobb városban állt meg, a lengyel utasok áru- és pénzkészlete különös körforgás részévé lett. A peronon vásárolni szándékozók hada tolongott papírpénzt lobogtatva, aminek az áru nem tudott ellenállni, így az ablakon át a pénzüktől megszabadulni igyekvők kezébe vándorolt. A kereskedelem iratlan törvényeit az eladó és a vásárló egyaránt betartotta. Senki sem futott el az áruval fizetés nélkül és senki sem vett el pénzt úgy, hogy valamit ne adott volna cserébe. A hálókocsi kalauzának elbeszélése szerint vigyázni kell, mert éjszaka kívülállók fosztogatják a vonatot. A derék fiatalember melegen ajánlotta, hogy jól zárjuk be az ablakot és az ajtót, mi utasok viszont csak később vettük észre, hogy a zárok szerkezete már korábban meghibásodott...

„Mitnica”

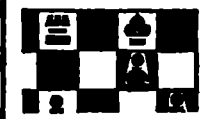
Íme, minden baj nélkül Burgaszban vagyok! Csomagjaimat a volt útitársaimra bízom s elindulok szerencsét próbálni: a Budapesten feladott kerékpáromat szeretném megkapni. Jelenkezem a postai részlegnél, ahol a szolgálattevő kérésemre semmi hajlandóságot nem mutat a járgány kiszolgáltatására. Helyette egy bűvös szót ismételtet egyre elszántabban: „mitnica”. Mire én: „bicikli”. A szópárbaj végén kiderül, hogy a vámhivatalt kell felkeresnem. Ennek megértésében nem segített az sem, hogy a kedvesen

erőszakos hölgy a német „Zoll” szót is bevetette, mert kiejtésében olyan szóalakká torzult, ami a cseh vagy a lengyel beszéd egyik fontos építőeleme: „Co?” Száz szónak is egy a vége: elvezettek a vámhivatal egyik szobájába. Maga az épület olyan messze volt, hogy már azt hittem: lemegyünk a térképről. Ott állok árván az irodai helyiség kellős közepén a hivatalnokok pillantásának keresztútjében. A felvezető már elment, azt sem tudom, hol is vagyok. Végül kitöltök egy köteg papírt, majd visznek egyik irodáról a másikra, ahol aláírási és pecsételési aktusok ismétlődnek szüntelen, majd a kiindulás helyén 10 leva ellenében átvehetem a kerékpárt. Most már ennyivel ér többet a saját kerek járművem; kicsit megviselte a szállítás, de gurul.

Találkozásom Jancsóval

Mielőtt nyeregbe szálltam, olyan útvonalat választottam, ahol nyugodtan lehet kerekézni, mert kicsi a forgalom. Ez egyben jókora kitérőt is jelentett. A kitérésből később visszatérés lett, mivel egy útelágazásnál a helyi rendőri szerv emberei visszatértek a tengerparti főútra. Gondjuk volt rá, hogy az idegen ne találkozzék a menekülők áradatával!

A nap végén szállást kellett keresnem. Valamelyik portán szerettem volna felverni a sátram. A megkérdezettek ugyan sűrűn bólogattak, de az feljűk azt jelenti, hogy nem lehet.

Váratlanul megállított egy öreg pásztor, s már kezdtem reménykedni, hogy valami jó helyen hajthatom le a fejem, de nem erről volt szó, csupán egy szemlélődő természetű ember-társammal találkoztam, aki, miután jól megcsodálta a biciklit, megállapította, hogy az aztán meg van pakolva!

Végül egy kempingben töltöttem az éjszakát. Másnap már hegyes vidékre értem. A biciklista hamarosan átvedlett gyakorlatossá. Nyári zápor képében még egy kis fürdőt is kaptam felülről. Amikor megálltam pihenni, bánatomban bekebeleztem az itthoni szalámi felét. Új erőre kapva, de azért még további szenvedések árán beértem Malko Tarnovóba. A főtéren posztoló rendőrtől megkérdeztem, hol vehetnék szállást éjszakára. Olyan helyre gondoltam, ahol vízhez is juthatok. Erre a megkérdezett a falu közepén díszelgő virágoskertre mutatott, ahol csak egy tenyérnyi zöld hely volt a szökőkút árnyékában.

Tépelődtem éppen, hogy mitévő legyek, amikor hirtelen 5—6 biciklis gyenkőc vett körül. Fiúk és lányok voltak vegyesen, olyan 8—9 évesek lehettek. Látták a kétségbeesésemet, s rögtön megpróbáltak segíteni. Mutatták, hogy kövessem őket. A falu fölött magasodó domboldalon akadt egy bokros rész, ami alkalmas volt a sátorozásra. A gyerekek segítettek sátrat verni: lesték minden mozdulatomat és szemrebenésemet. Egy jó húsban levő fiú — Jancso — elszaladt vízért. Ez nagy megtiszteltetés volt számomra, hiszen később

kiderült, hogy a többiek őt tekintik a főnöknek. Ezt a címet már csak azzal is kiérdemelte, hogy vele lehetett német nyelven értekezni. Amikor Jancso átadta a két kulacs vizet, mind a kettőbe beleivott a nyílt színen, bizonyosságot téve róla, hogy a kulacsok iható vízzel vannak teli. Amint értésükre adtam, hogy mosakodni is szeretnék, készségesen elvezettek a víz forrásához. Elváláskor abban maradtunk, hogy reggel 8-kor jelentkeznek a sátonál, mert ismét szükségem lehet a segítségükre.

Másnap reggel a kecskék ébresztettek, ugyanis ott hajtották végig a falu nyáját. Nem legelték le a sátrat, csak bekolompoltak egy kicsit.

Reggelit főztem magamnak. Már evés közben az órára néztem: 8 óra. Ekkor harsány hangok ütötték meg a fületem. A kis barátaim üdvönlőgását

hallhattam pontban 8 órakor! Mánis nekifogtunk a sátorbontásnak, majd felkötöttünk mindent a biciklire.

Elérkezett a végső búcsú pillanata. Egy masnival átkötözött kis dobozt nyújtottak felém, amikor kinyitották, megtudtam, hogy a mélye egy szájharmonikát rejt. Gondolkodóba estem, de nem volt szívem elvenni a legdrágább kincsüket. Hogy ne sértsem meg őket, ajándéku elfogadtam egy üveg meggybefőttet. Végül felírtam Jancso címét, hogy egy képeslappal köszönhessem meg segítőkészségüket.

A faluban még segítettek bevásárolni. A postán bélyegért, lapokért szaladtak helyettem, majd az épület előtt érzékeny búcsút vettünk egymástól. Sűrű integetés közepette indultam el a török határ felé, ami még úgy 10 kilométerre lehetett.

Folytatása következik

**Törődjön
többet
egészségével!**

Sportoljon!

Megvételre tandem kerékpárt keresek. Kovács Imre, Debrecen. Telefon: 06-52-19988.

*

50 éves, alacsony termetű, gyengénlátó nő vagyok. Szegeden élek rokkant nyugdíjas-ként saját házamban. Keresem azt a hasonló korú gyengénlátó vagy vak sorstársat, aki szintén magányos és élettársi kapcsolatra vágyik, avagy házasságra. A leveleket „Piros rózsza” jelígre a szerkesztőségbe küldjék.

*

Eladó kedvezményes áron 26 db romantikus zongoramű. Ugyancsak eladó egy 28 soros pontíróta. Cím: Fehér Dezső, Budapest XX., Baruss u. 47. V. e. 22. Telefon: 15-82-640. Érdeklődni: reggel 9—20 óráig.

*

Egészségügyben dolgozó, fiatal házaspár két gyerekkel el-tartási szerződést kötne egyedülálló, idős látássérült férfival vagy nővel. Érdeklődni: hétfőtől—péntekig a 134-37-50-es telefonszámon, Magyar Sándornál.

*

Eladó egy jó állapotban lévő távcsöves szemüveg 4000,— Ft-ért. Érdeklődni: Körmöczy Lajosné, 1144 Budapest, Csertő u. 12. II. e. 50. Telefon: 1-841-741 délután 17 órától.

Munkahelyi telefon: 1-217-440/24-es mellék reggel 1/2 8-tól délután 16 óráig.

Tartalom:

Vakok Világa munkatársai:

Felelős kiadó: Erhartné dr. Molnár Katalin

Felelős szerkesztő: Bartha Zsuzsanna ✓

Rovatvezetők:

Jogi rovat: dr. Földi János

Üttörőrovat: Tánczosné Ruff Ágota

Sportrovat: Dénes József

Női rovat: Kerekes Mária

Egészségügyi rovat: Kiss János

Közlekedési rovat: Gerdelics Ferenc

Levelezői rovat: Bartha Zsuzsanna

Zenei rovat: Kas László

		Oldal
Lak István:	ELNÖKSÉGI TUDÓSÍTÁS	1
D. Branke:	FEHÉRBOT, A TÁJÉKOZÓDÁS ESZKÖZE (Farkashalmi Gyula fordítása)	3
Dr. Hohl József:	SIKER, VAGY SIKERTELENSÉG?	3
Bartha Zsuzsanna:	„VAKOK VILÁGA” FÓRUM	5
Máriás Andrásné:	SZABAD DEMOKRATÁK BEMUTATKOZÁSA	6
Rácz Sándor:	PORTRÉ	7
Bartha Zsuzsanna:	LEVELEZŐI ROVAT	8
Pálfi Ferenc:	ROKKANT ESZPERANTISTÁK TALÁLKOZÓJA	8
Dr. Földi János:	JOGSZABÁLYOK MÓDOSÍTÁSA	10
Lengyel László:	MI LESZ VELÜNK?	10
Dr. Domonkos János:	A HÁZSONGÁRDI TEMETŐ	12
Mészáros Éva:	VAKOK A FILMEKEN II. RÉSZ	13
Szabó Lászlóné:	RÉGI EGYIPTOMIAK ASZTALÁNÁL	15
Szabó Lászlóné:	KIK VOLTAK A SZABADKÖMŰVESEK?	16
Vak költők versei:	VISSZAEMLEKEZÉS	16
Pis Mátyásné:	ÁLLÍTSD MEG A GYORS IDŐT	16
Dani Ferenc:	A ZENE VILÁGNAPJA	17
Kas László:	SUGARAK ÉS EMBEREK	18
Kiss János:	KÖTÉSMINTÁK	20
Pis Mátyásné:	SAKKHÍRADÓ	21
Dénes József:	KERÉKPÁRRAL TÜRÜK TÁJAKON	21
Müller Szilárd Róbert:	HIRDETÉSEK	24

A Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének folyóirata

Felelős kiadó: Erhartné dr. Molnár Katalin főtítkár

Felelős szerkesztő: Bartha Zsuzsanna ✓

Műszaki szerkesztő: Orbán József

Fotó: Lévai Attila

Kiadóhivatal: Budapest, 1146 Május 1. út 47. Telefon: 12-10-440

90 4416 Pátria Nyomda — Felelős vezető: Vass Sándor vezérigazgató

ISSN szám: 0209—6765

SZÉP A FÉNYKÉP F O R T E P A P Í R O N
SCHÖN SIND DIE BILDER AUF F O R T E P H O T O P A P I E R
YOUR PICTURES ARE NICE F O R T E P H O T O P A P E R S

PHOTO FILMS
PHOTO
AND PAPERS

FÉNYKÉPEZÉSHEZ HASZNÁLJA A FEKETE-FEHÉR ÉS SZÍNES
F O R T E A N Y A G O K A T !

BENUTZEN SIE ZUM PHOTOGRAPHIEREN DIE SCHWARZ-WEISSEN
UND FARBIGEN F O R T E M A T E R I A L E N !

USE IT TO THE BLACK-AND-WHITE AND COLOR
P H O T O - M A T E R I A L S M A D E B Y F O R T E !

F O R T E F O T O K É M I A I I P A R

2601 VÁC, VÁM UTCA 3. PF. 100. TELEX: 22-5022
HUNGARY

**KORSZERÜ
GAZDASÁGOS
CSOMAGOLÓANYAGRA
VAN SZÜKSÉGE ?**

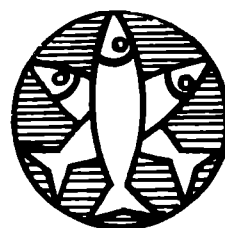

AJÁNLATAINK :

- LAKOSSÁGI KISZERELÉSHEZ ;
MODERN, ESZTÉTIKUS
HENGERES KOMBI DOBOZOK**
- SZÁLLITÓI CSOMAGOLÁSHOZ
KÖNNYŰ, MAGAS TERHELHETŐ-
SÉGŰ PAPIRHORDÓK**
- RÉSZLETES INFÓRMÁCIÓ,
CSOMAGOLÁSI SZAKTANÁCS-
ADÁS, RÖVID VÁLLALÁSI
HATÁRIDŐ !**

**Papíripari Vállalat Kiskunhalasi Gyára
Vállalkozási Osztály**

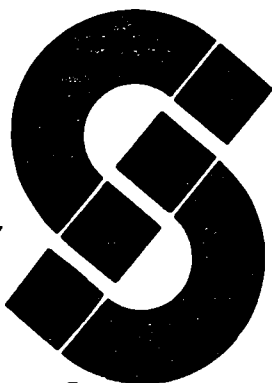
**6400 Kiskunhalas,
Középső Ipartelep 6.**

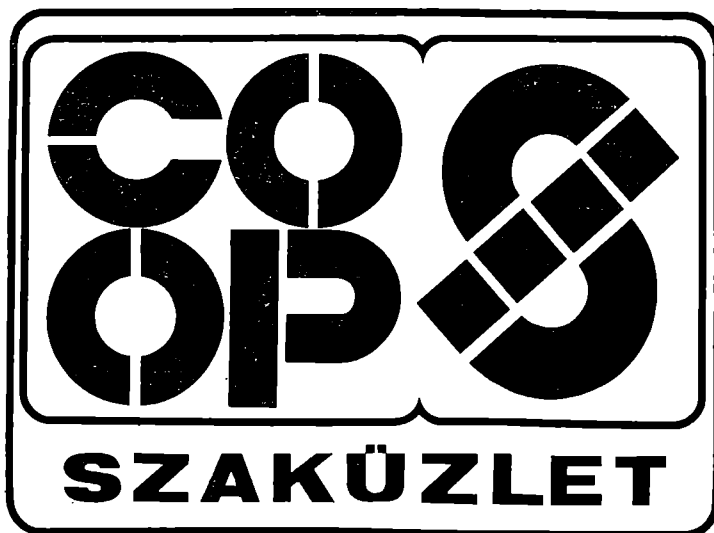
Tx. 26-341 Tel. (77) 21-344

BÁRMERRE VISZ ÚTJA – KEZDJE A SKÁLÁNÁL!

A FOGYASZTÁSI
SZÖVETKEZETEK

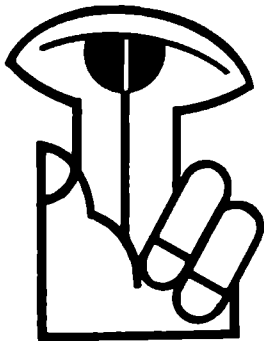

SKÁLA-COOP
ÁRUHÁZAI ÉS

SZAKÜZLETEI

SZERTE AZ ORSZÁGBAN KÜLÖNLEGES
VÁLASZTÉKKAL, AZ ÉLELMISZER, RUHÁZATI
ÉS VEGYESIPARCIKKEK EGYEDI
ÁRUSKÁLÁJÁVAL VÁRJÁK KEDVES
VÁSÁRLÓIKAT

CAMERATEXT

Gazdasági Munkaközösség
7633 PÉCS

Dr. Münnich F.u. 16/b
Tel. (72) 19-601

AJÁNLATA:

GRANDOPTIK

GRANDOPTIK

GRANDOPTIK

GRANDOPTIK

GRANDOPTIK

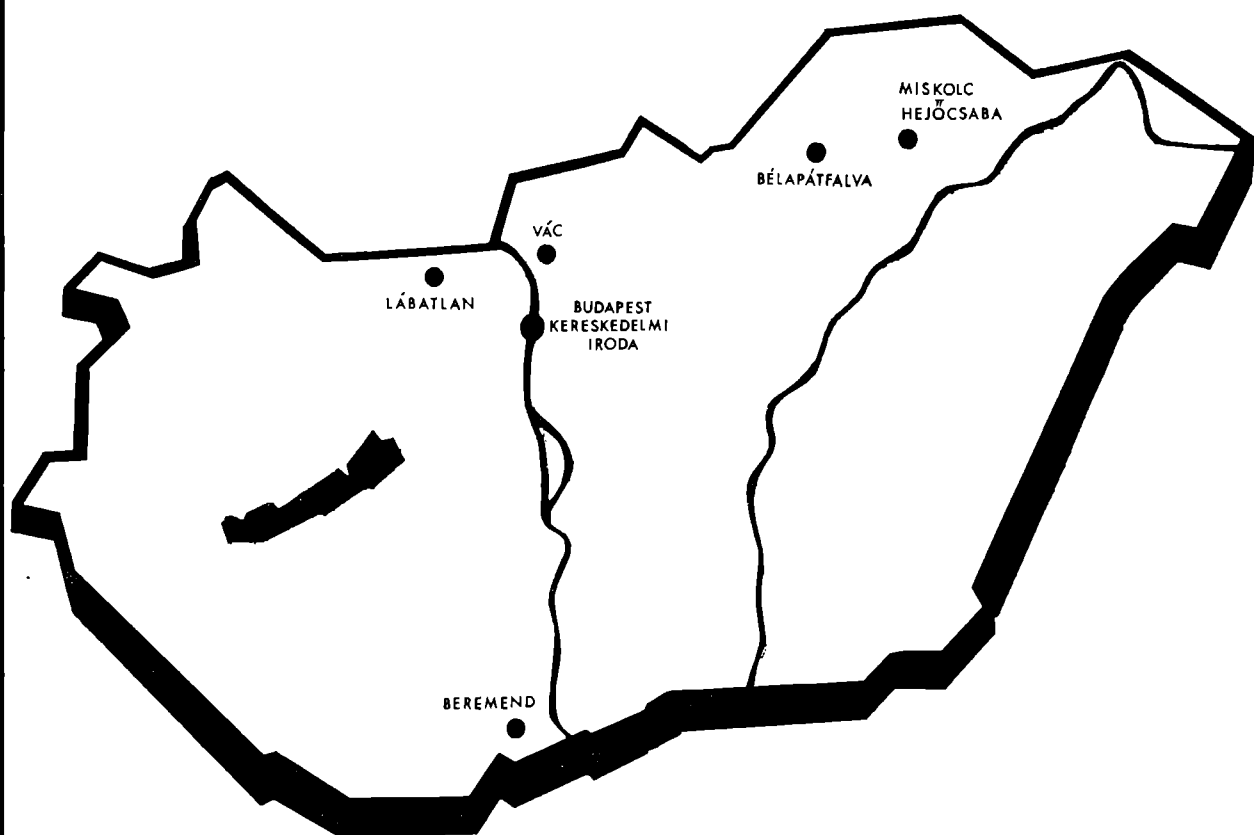
**Nagyító készülék
gyengénlátóknak,
látásmaradvány-
nyal rendelkezők-
nek és munkálta-
tóikkal.**

**4-15 MÁS OPTIKÁKKAL ENNEK IS TÖBBSZÖRÖS
NAGYÍTÁSÁVAL MŰKÖDŐ ZÁRT TV LÁNC**

**AMELY SEGÍTI: -az írást, olvasást,
javítási és gépelési munkákat**

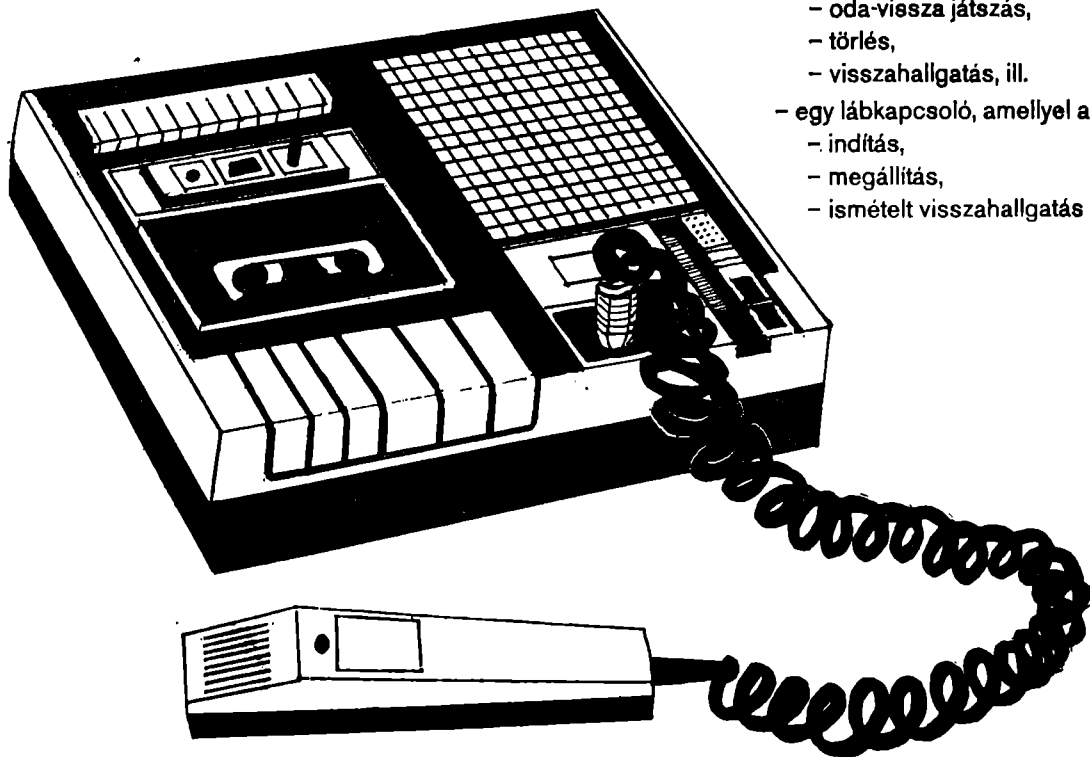
Cement - és Mészművek VÁC

**VÁSÁROLJA
A CEMENTIPAR
TERMÉKEIT !**

FIGYELEM!**A VAKOK MUNKÁJÁT,
TANULÁSÁT SEGÍTI A
DK 40 TÍPUSÚ DIKTAFON****TARTOZÉKAI:**

- kézikapcsolású mikrofon, amellyel
 - gyors szövegszerkesztés,
 - oda-vissza játszás,
 - törlés,
 - visszahallgatás, ill.
- egy lábkapcsoló, amellyel az
 - indítás,
 - megállítás,
 - ismételt visszahallgatás történhet.

Ára: 11588,- Ft.**Kapcsolatfelvétel a BRG Kereskedelmi
Főosztályával a 803-535 telefonszámon
lehetséges.**

30 ÉVE

A SZÁMÍTÁSTECHNIKA ÉLVONALÁBAN

- Komplex vállalkozások
- Egyedi szoftverek fejlesztése
- Távadatátviteli szoftverek
- Típus szoftverek készítése
- Mikro és nagyszámítógépes rendszerek fejlesztése és installálása
- IBM-PC/AT számítógépek értékesítése
1 év garanciával
- Mikroszámítógépek szervizelése
- Szervezés
- Programozás
- Adatrögzítés (floppya is)
- Számítógépes adatfeldolgozás

**Élelmiszeripari Ügyvitelszervezési és Gépi
Adatfeldolgozó Vállalat**

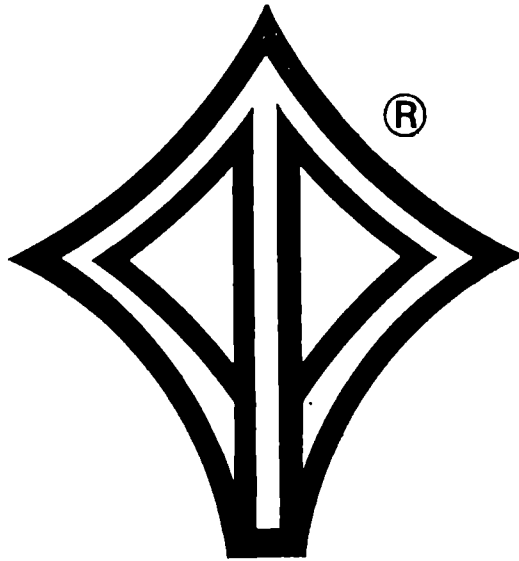
Cím: 1111 Budapest, Budafoki út 59.

Telefon: 852-972

Sport- és szabadidőruházat

Sport- és szabadidőruházat

Sport- és szabadidőruházat

Sport- és szabadidőruházat

Gyártja:

SENIOR

VÁCI KÖTÖTTÁRUGYÁR

